

30894

**PSİKOTİK, NEVROTİK VE NORMALLERDE
SOSYAL ATOMLARIN KARŞILAŞTIRILMASI**

Deniz Altınay

**Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı İçin Öngördüğü**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

olarak hazırlanmıştır.

Ankara

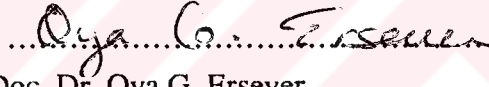
Ocak, 1994

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı'nda
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

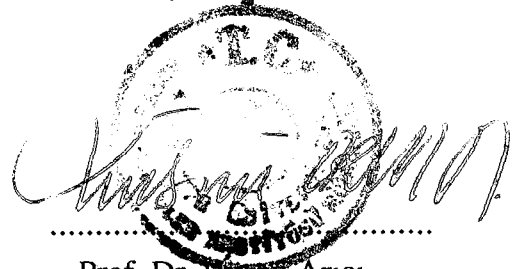
Başkan :
Prof. Dr. Ethem Özgüven (Danışman)

Üye :
Prof. Dr. Yadigar Kılıçcı

Üye :
Doç. Dr. Oya G. Ersever

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.
...../...../1994

Prof. Dr. Hüsnü Arıcı
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmada psikotik, nevrotik ve normal gruba giren bireylerin Sosyal Atomları arasındaki farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Her üç grup arasındaki farklılıklara ilişkin sekiz grup denence test edilmiştir.

Araştırmanın örneklemi 30 psikotik hasta, 35 nevrotik hasta ve 30 normal bireyden oluşmuştur.

Örneklem grubunu oluşturan bireylere 'Sosyal Atom Ölçeği' (S.A.Ö) uygulanmış ve grupların ortalamaları arasındaki farklılıkların önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiştir. Bu ölçek Üstün Dökmen ve Deniz Altınay tarafından geliştirilmiştir. Denencelerin test edilmesinde hata payı 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Her "üç grup" içinde psikotik gruptaki bireyler en düşük sosyal atom puanını elde etmişler, bunu sırasıyla nevrotik ve normal grup izlemiştir. Bu sıralama, "sosyal atoma yerleştirilen kişi sayılarına" bakıldığında aynı biçimini korumuş, psikotikler en zayıf sosyal atom örüntülerini sergilemişler, nevrotikler ve normaller sırası ile psikotik grubu izlemişlerdir.

Her üç grupta cinsiyet yönünden sosyal atomların içeriğine bakıldığında psikotik grupta kadın ve erkeklerin sosyal atom puanları arasında erkekler lehine fark elde edilmiş, nevrotik ve normal gruptaki kadın ve erkeklerin sosyal atom puanları arasında fark elde edilmemiştir.

Bireylerin sosyal atoma yerleştirdikleri akraba ve arkadaş dengelerine bakıldığında her üç grupta akrabalar sosyal atomda daha çok yer almışlardır.

Bireylerin "medeni durumları" yönünden, evli ve bekar psikotik, nevrotik ve normal grupların sosyal atom puanları arasında fark elde edilmemiştir.

Psikotik, nevrotik ve normal gruplarda "cinsiyet" bakımından kadın ve erkek olmanın sosyal atom puanlarında farklılık yaratmadığı gözlenmiştir.

Bireylerin "öğrenim durumları" açısından bakıldığında psikotik ve normal grupların içinde sosyal atom örüntülerinin çok fazla değişkenlik göstermediği, fakat nevrotik grupta eğitim düzeyinin sosyal atom örüntülerinde değişim yarattığı, genelde psikotik ve normal gruplar içindeki bireylerin sosyal atom örüntülerinin süreklilik ve benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Bireylerin "yaşları" açısından bakıldığında psikotik ve normal grupların içinde sosyal atom örüntülerinin çok fazla değişkenlik göstermediği, fakat nevrotik grupta yaş değişkeninin sosyal atom örüntülerinde değişim yarattığı görülmüştür.

SUMMARY

In this study the differences among the "social atoms" of individuals in psychotic, neurotic and normal groups is analyzed. In order to determine the differences, eight group of hypotheses groups were tested.

The sample of the research consist of 30 psychotic, 35 neurotic patients and 30 normal individuals.

'Social Atom Scale' has been applied to the individuals forming the sample group and these groups have been compared using the 't' test. This scale has been developed by Doç.Dr.Üstün Dökmen and Deniz Altınay. All hypotheses have been tested at an error level of 0.05.

A summary of the research findings is given below.

Among the three groups mentioned, the individuals in the psychotic group have scored the lowest points in the 'Social Atom Scale', followed by the neurotic and the normal groups respectively.

When the contents of the social atoms are considered, a meaningful difference was observed between male and female social atom points in the psychotic group; while no difference was observed in the normal and neurotic groups.

In all three groups, relatives were considerably higher up the scale from the point of view of the balance between the relatives and friends.

No difference was observed regarding "marital status" between married individuals and bachelors in all three groups.

Also, no difference was observed between sexes in all three groups regarding sex.

Regarding the "level of education" of individuals, the pattern of social atoms did not exhibit a considerable difference with the psychotic and normal groups but neurotic group has shown an important difference and the social atom patterns of individuals in psychotic and normal groups were observed to be continuous and similar in general.

Regarding "the age variable" of individuals, the pattern of social atoms did not exhibit a considerable difference with the psychotic and normal groups but neurotic group has show an important difference.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar.....	viii
ÖNSÖZ	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
Problem.....	5
Alt Problemler.....	5
Denenceler	6
Tanımlar	9
Sınırlılıklar.....	10
Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	10

BÖLÜM II

İLGİLİ KAYNAKLAR.....	12
Kuramsal Çerçeve.....	12
Sosyal Atom Araştırmaları.....	15

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	20
-------------	----

Sayfa No:

Evren ve Örneklem.....	20
Veri Toplama Araçları	21
Sosyal Atom Ölçeği (SAÖ).....	21
Sosyal Atom Ölçeğinin Planlanması.....	22
Sosyal Atom Ölçeğinin Güvenirliği.....	22
Sosyal Atom Ölçeğinin Geçerliliği.....	23
İşlem Yolu.....	24
Çözümleme Yöntemleri.....	24

BÖLÜM IV

BULGULAR	26
1.00. Grubun Türüne İlişkin Sosyal Atom Puanlarına Ait Bulgular...	26
2.00. Bireylerin Sosyal Atom Ölçeğine Yerleştirdikleri Kişi Sayılarına İlişkin Bulgular.....	29
3.00. Bireylerin Sosyal Atom Ölçeğine Yerleştirdikleri Kişilerin Cinsiyet Yönünden İçeriğine İlişkin Bulgular.....	32
4.00. Bireylerin Sosyal Atomlarına Arkadaş ve Akrabalarını Yerleştirme Derecesine İlişkin Bulgular.....	35
5.00. Bireylerin Medeni Durumu Yönünden Psikotik, Nevrotik ve Normal Gruplara İlişkin Bulgular.....	38
6.00. Cinsiyete Göre Psikotik, Nevrotik ve Normal Grupların Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.....	41
7.00. Bireylerin Öğrenim Düzeyine Göre Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.....	44
8.00. Bireylerin Yaşlarına Göre Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular..	47

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM.....	51
1.00. Psikotik, Nevrotik ve Normal Grupların Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	51
2.00. Bireylerin Sosyal Atom Ölçeğine Yerleştirdikleri Kişilerin Sayılarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	52
3.00. Bireylerin Sosyal Atom Ölçeğine Yerleştirdikleri Kişilerin Cinsiyet Yönünden İçeriğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	53
4.00. Bireylerin Sosyal Atomlarına Arkadaş ve Akrabalarını Yerleştirme Derecesine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	53
5.00. Bireylerin Medeni Durumu Yönünden Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	54
6.00. Bireylerin Cinsiyetine Göre Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	54
7.00. Bireylerin Öğrenim Düzeyine Göre Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	55
8.00. Bireylerin Yaşlarına Göre Sosyal Atom Puanların İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	56

BÖLÜM VI

VARGI VE ÖNERİLER.....	57
KAYNAKÇA.....	59
EKLER	
EK-1. Sosyal Atom Ölçeği.....	61

TABLÖLAR

Tablo:

Sayfa No:

1. Taylor'ın Araştırmasında Her Üç Gruptaki Kişi Sayılarına Göre Gruplar Arasındaki Farklılık.....	17
2. Sosyal Atom Ölçeği Güvenirlik Katsayıları.....	23
3. Psikotiklerle Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri	26
4. Nevrotiklerle, Normallerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	27
5. Psikotiklerle, Normallerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	28
6. Psikotiklerle, Nevrotiklerin Yerleştirdikleri Kişi Sayılarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	29
7. Nevrotiklerle, Normallerin Yerleştirdikleri Kişi Sayılarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	30
8. Psikotiklerle, Normallerin Yerleştirdikleri Kişi Sayılarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	31
9. Psikotiklerin Yerleştirdikleri Kadınların ve Erkeklerin Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	32
10. Nevrotiklerin Yerleştirdikleri Kadınların ve Erkeklerin Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	33
11. Normal Grubun Yerleştirdiği Kadınların ve Erkeklerin Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	34
12. Psikotiklerin Yerleştirdikleri Akrabaların ve Arkadaşların Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	36
13. Nevrotiklerin Yerleştirdikleri Akrabaların ve Arkadaşların Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	37

Tablo:**Sayfa No:**

14. Normal Grubun Yerleştirdiği Akraların ve Arkadaşların Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	38
15. Evli ve Bekar Psikotiklerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	39
16. Evli ve Bekar Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart. Sapmaları ve 't' değeri.....	40
17. Evli ve Bekar Normallerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	40
18. Erkek ve Kadın Psikotiklerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	41
19. Erkek ve Kadın Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	42
20. Erkek ve Kadın Normallerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.....	43
21. İlk ve Orta Dereceli Okul İle Yüksek Okul Mezunu Psikotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.....	44
22. İlk ve Orta Dereceli Okul İle Yüksek Okul Mezunu Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.....	45
23. İlk ve Orta Dereceli Okul İle Yüksek Okul Mezunu Normallerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.....	46
24. 25 Yaş ve Altı ile 26 Yaş ve Üstü Psikotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.....	48
25. 25 Yaş ve Altı ile 26 Yaş ve Üstü Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.....	49

Tablo:

Sayfa No:

26. 25 Yaş ve Altı ile 26 Yaş ve Üstü Normallerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.....	50
--	----

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, Psikotik, Nevrotik ve Normal grupların Sosyal Atomlarındaki farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesinde her türlü destek ve yardımı sağlayan Sayın Prof. Dr. Ethem Özgüven'e, kliniklerindeki çalışmalarımda bana büyük destek olan G.A.T.A Psikiyatri Kliniğinden Sayın Prof. Dr. Ünsal Söylemezoğlu'na ve S.S.K. Dışkapı Ankara Hastanesi Psikiyatri Klinik şefi Sayın Doç. Dr. Haluk Özbay'a, araştırma süresince bana yardımcı olan Sayın Doç. Dr. Üstün Dökmen'e, araştırmanın istatistik değerlendirmelerinde yardımını esirgemeyen Sayın Cahit Benövenli'ye, zor anlarımda bana destek olan Sayın meslektaşım Bilge Cevizoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Deniz Altınay.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Ruhsal bozuklukların tanımlanması ve oluş nedenleri konusu geçen yüzyıldan beri tartışılmaktadır. Tartışmalarda ruh sağlığını bozan nedenler "Organik" ve "Psikososyal" olmak üzere iki temel görüş üzerinde olmaktadır. Fonksiyonel bozukluklar genellikle psikososyal etkenlere bağlı bozukluklar olarak değerlendirilirken, organik bozuklukların ise kişilik özelliklerinin etkisinde seyrettiği gözlenmektedir. Böylesine iç içe geçmiş iki alanı birbirinden ayırmak çok güç, belkide olanaksızdır. İnsanı psikososyal bir varlık olarak ele alıp, anlamaya çalışmak rasyonel bir yol olarak düşünülebilir.

İnsan normal ve anormal davranışlarıyla biyopsikososyal bir varlıktır (Öztürk, 1988). Bu anlamı ile insan biyolojisinden içinde yaşadığı dünya toplumlarına kadar uzanan geniş bir yelpazede pek çok değişken tarafından etkilenecek şekilde var olmaktadır. Bu olgu insandaki ortak özellikleri belirlediği kadar, insanın bireyselliğini ve buna bağlı yaşantılarını da belirlemektedir.

Biyopsikososyal bir varlık olan insanın ruhsal sorunlarına eğilirken izlediğimiz yol olan psikososyal yön iki değişkenin etkisi ile kendini ortaya koymaktadır. Bunlar (1.) Yatkınlık etkenleri; (Predisposing factors); organizmanın yapısında olan ya da kişiliğe çocukluk çağlarında yerleşen ve ruhsal bozukluğa yatkınlık sağlayan etkenlerdir. (2.) Ortaya çıkaran etkenler (precipitating factors); Bunlar ruhsal sorunu hazırlayan stres durumlarıdır. 'Yatkınlık etkenleri' ile 'ortaya çıkaran' etkenler konusunda tam bir sınır çizmek zordur. Bu iki ana etkenin kaynakları ise kişinin çevresidir. Çocuğun en önemli objeleri ona ilk bakımı verenlerdir. Bunlar çok büyük bir olasılıkla anne ve babadır. Çocuk bu mikrososyal atomun içine doğar ve zaman içinde bireyselliğini kazanır.

Fenichel "biz diğerlerinden ayrı ve farklı olduğumuzu hissettiğimiz ölçüde birer bireyiz" demektedir (Fenichel:1974). Bireyselleşme süreci içinde, kişinin sosyal atomu genişlemeye, çeşitlenmeye ve zenginleşmeye başlar. Sağlıklı birey anne, baba, çocuk üçgeninden yavaş yavaş sıyrılır, ikinci derecede akrabaları, arkadaşları ve eğitmenleri sosyal atomuna koymaya başlar.

Ruhsal rahatsızlıkların tanımlanması ve sınıflandırılmasında bireyin içinde yaşadığı dünyayı ve sosyal ilişkilerini algılayış biçimi önemli bir veri kaynağıdır. Farklı psikopatoloji sergileyen bireyler ile belirgin psikopatolojisi olmayan normal bireylerin çevrelerini algılayış biçimleri arasında belirgin ve önemli farklar gözlenmektedir. Bu farkların tanımlanması bu bilgilerin diagnostik bir anlamlılığa ulaşmasını sağlayabilir.

Farklı ülkelerdeki psikodramatistler, grup yöneticileri ve grup etkinliklerinde bulunan diğer profesyonel kişiler sosyal atom kavramını ve buna bağlı teknikleri kullanmaktadırlar (Taylor:1984). Sosyal atom bireyin çevresini algılayış ve yaşama biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal atom, sosyal ilişki yapısının en küçük birimidir. Bir başka deyişle, bir insanın belli bir zaman dilimi içinde kendisiyle ilişkide olan bütün insanlarla oluşturduğu sosyal ilişki ağının en küçük birimidir. İnsanın somut yaşamı, sosyal atomun içinde geçer (Özbek, Leutz: 1987).

Bireyin sosyal atomu bireyden topluluğa ya da topluluktan bireye varılmak suretiyle iki ayrı yönden incelenebilir. Birinci durumda sosyal atomun merkezi bireydir. Duyguların bireyden çıkıp nasıl çeşitli yönere dağıldığı gözlenir. Bu sosyal atomun gerçek psikolojik görünüşüdür. Sosyal atomun yapısı, yaşamakta olduğumuz bu dünyanın yarı hayal, yarı gerçek dramını anlamamıza yardım eder. Çoğu zaman kendi seçmediğimiz insanlarla birlikte yaşar ve çalışırız. Sevmediğimiz insanlara seviyor gibi görünürüz, bazende en çok ihtiyaç duyduklarımızdan uzaklaşırız, kısacası

yaşamımızı bir takım boş ilkeler ve insanlar uğruna mahvederiz. Sosyal atom kavramı, bize sosyal evrende ortaya çıkan büyük bir karmaşıklıkta ortak bir payda altında toplama olanağı verir (Moreno: 1963).

İnsanın hayatındaki böyle önemli bir olgunun bireyden bireye nasıl değiştiğini anlamak, farklı psikopatolojilerde nasıl değişimler gösterdiğini belirlemek, bireylere yardım sürecinin ilk basamağı olan tanıma ve tanı koyma aşamasında kullanabilecek değerde bilgiler sağlayabilir.

Moreno'ya göre diğer insanlarla bağlantıları olmayan insan, sosyal bir kurgudur. Bir insanın sosyal atomu, sosyal bir biçim oluşturan bir çekmeler ve itmeler atmosferi gibi, o insanın etrafını sarar (Özbek, Leutz:1987) Bireyin yaşamındaki duygusal zedelenmeler geniş çapta insan ilişkilerinden kaynaklanmaktadır, bunlar intrapsişik olaylar olarak sınırlanamazlar (Z. Moreno:1989). Bu anlamı ile sosyal atom bireyin kendini bütünleşmiş hissetmesi için gerekli olan ilişkilerini, ait olma yaşantısını deneyimleyebilmesi ve sosyal uyumunu kazanabilmesi için gereksinim duyduğu beraberliklerini yansıtmaktadır (Taylor:1984).

Bireyin yaşamında anne, baba gibi çok önemli olan objeler çeşitli gereksinimleri karşılamakta ya da karşılayamamaktadır. Bireylerin sosyal atomu bu objelerle olan ilişkilerinin yapısı ve kişinin sağlıklı bir gelişme yaşayıp yaşamadığını bize açık olarak sergilemektedir. Bireyin objelerle ilişkilerinin niteliğini sosyal atom örüntüleri içinde görme şansı vardır. Bu sayede bireyin çatışma alanları ve bunların çatışma alanlarının gücü konusunda fikir sahibi olunabilir.

Her insan doğumundan başlayarak sosyal atomla (anne, baba, büyükanne ve dede gibi) çevrilidir. İnsanın somut yaşamı, sosyal atomun içinde geçer. Giderek daha sonraları, sosyal atomu oluşturan kişiler arasındaki "kan" akrabalarının sayısı azalır. Buna karşın sosyal atomu oluşturanlar her zaman "seçim" akrabalarıdır. "Seçim"

akrabalıkları, yani bir insanın sosyal ve duygusal ilişkilerine göre varolan sosyal atom üyeleri, onun sadece tanışıklığı olduğu diğer kişilerden ayrılırlar (Özbek, Leutz:1987).

Sosyal atom örüntüleri, meslek seçimlerinde biraz farklı objelerle ortaya çıkmaktadır. Mesleki atom diyebileceğimiz bu yapı içinde kişilerin "para", "kitaplar", "insanlar" gibi tercihleri farklı derecelerde yer almaktadır (Rockwell:1987). Kişilere mesleki rehberlik yaparken, onların mesleki atomlarına da bakmak yeni bilgilerin elde edilmesine olanak sağlayabilir.

İnsan sosyal bir varlıktır; bu da onun yaşamak için sosyal bağlantılar ve ilişkiler içinde olmasının gerekliliğini anlatmaktadır. Sosyal atom teorisi kişilerarası ilişkileri, başkalarının neden önemli olduğunu, onların nasıl seçildiklerini ve bireyin hayatına nasıl katkıda bulduklarını anlamada bir çerçeve sunmaktadır (Remer:1985).

Gard, Tarone ve Devlin (1984) yaptıkları araştırmalarda iyi ilişki kurma şansı yakalayamayan çocukların iletişim becerilerini öğrenmede zorluklarla karşılaştıkları, saldırganlıklarını kontrol etmekte zorlandıklarını, seksüel davranışlarda bozukluklar gösterdiklerini, moral değerlere uyum sağlamada zorlandıklarını gözlemişlerdir. Benzer bir araştırma 1984 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde Taylor tarafından yapılmıştır. Taylor "Sosyal Atomun Diagnostik Kullanımı" adlı makalesinde farklı bir teknik uygulayarak 10 normal birey, 10 kronik psikotik birey ve 10 suçlu (akıl hastalığı yüzünden suç işlememiş olan) bireyin sosyal atomlarını incelemiştir. Araştırmacı istatistiksel ve projektif yorumlarda her grup için farklı sonuçların varlığına dikkat çekilmiş ve bu çalışmanın grup yöneticileri, öğretmenleri ve tedavi ekibi için yararlı sonuçlar verdiği belirtilmiştir.

Sosyal atomlara ilişkin araştırmalar bireylerin sosyal atomlarını yakından tanımak ve kişilerarası ilişki gereksinimlerini ne ölçüde ve hangi yollarla elde edebildiklerini gözlemek olanağı vermekte, ayrıca bu gereksinimlerin doyurulma düzeyleri bize psikopatolojilerin düzeyleri konusunda sonuçlar çıkarmaya yardımcı olmaktadır. Bu

derece önemli olan sosyal atom kavramı üzerinde Türkiye'de çok sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır.

Problem:

Bu araştırmada Psikotik, Nevrotik ve Normal bireylerden oluşan üç farklı grubun "Sosyal Atom"larındaki belirgin farklılıkların neler olduğu incelenmiştir.

Alt Problemler

Problemin genel çerçevesi içinde sosyal atomu etkileyen bazı değişkenler alt problemler halinde aşağıda belirtilmiştir.

1. Araştırmada ele alınan Psikotik, Nevrotik ve Normal grupların "**sosyal atom puan ortalamaları**" arasında önemli bir fark var mıdır?
2. Bireylerin Sosyal Atom Ölçeğine yerleştirdikleri "**kişi sayısı**" yönünden psikotik, nevrotik ve normal gruplar arasında önemli fark var mıdır?
3. Bireylerin Sosyal Atom Ölçeğine yerleştirdikleri kişilerin "**cinsiyet**" yönünden içeriği, psikotik, nevrotik ve normal gruba göre önemli bir fark göstermekte midir?
4. Bireylerin Sosyal Atomlarına, "**arkadaş ve akrabalarını yerleştirme derecesi**", psikotik, nevrotik ve normal gruplar arasında önemli bir fark göstermekte midir?
5. Bireylerin "**medeni durumu**" yönünden psikotik, nevrotik ve normal gruplar arasında önemli bir fark var mıdır?
6. Gruplardaki bireylerin "**Cinsiyetine**" göre psikotik, nevrotik ve normal gruplar arasında önemli bir fark var mıdır?

7. Bireylerin "**öğrenim düzeyi**" yönünden psikotik, nevrotik ve normal gruplar arasında önemli bir fark var mıdır?

8. Bireylerin "**yaşlarına**" göre psikotik, nevrotik ve normal gruplar arasında önemli bir fark var mıdır?

Denenceler:

1.00. Psikotik, nevrotik ve normal grupların sosyal atom puanlarına ilişkin denenceler:

1.01. Psikotik bireylerin sosyal atom puan ortalaması, nevrotik bireylerin sosyal atom puan ortalamasından daha düşüktür.

1.02. Nevrotik bireylerin sosyal atom puan ortalaması, normal bireylerin sosyal atom puan ortalamasından daha düşüktür.

1.03. Psikotik bireylerin sosyal atom puan ortalaması, normal bireylerin sosyal atom puan ortalamasından daha düşüktür.

2.00. Bireylerin sosyal atom ölçeğine yerleştirdikleri kişi sayılarına ilişkin denenceler:

2.01. Psikotik bireylerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri kişi sayıları nevrotik bireylerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri kişi sayılarından daha düşüktür.

2.02. Nevrotik bireylerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri kişi sayıları normal bireylerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri kişi sayılarından daha düşüktür.

2.03. Psikotik bireylerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri kişi sayıları normal bireylerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri kişi sayılarından daha düşüktür.

3.00. Bireylerin sosyal atom ölçeğine yerleştirdikleri kişilerin "cinsiyet yönünden içeriği"ne göre psikotik, nevrotik ve normal gruplar arasındaki farklılara ilişkin denenceler:

3.01. Psikotiklerin yerleştirdikleri kadınların puan ortalaması, yerleştirdikleri erkeklerin ortalamasından daha düşüktür.

3.02. Nevrotiklerin yerleştirdikleri kadınların puan ortalaması, yerleştirdikleri erkeklerin ortalamasından daha düşüktür.

3.03. Normallerin yerleştirdikleri kadınların puan ortalaması, yerleştirdikleri erkeklerin ortalamasından daha düşüktür.

4.00. Bireylerin sosyal atom ölçeğine yerleştirdikleri arkadaş ve akrabaların yerleştirilme oranlarına ilişkin denenceler:

4.01. Psikotiklerin yerleştirdikleri arkadaşların puan ortalamaları, akrabaların puan ortalamalarından daha düşüktür.

4.02. Nevrotiklerin yerleştirdikleri arkadaşların puan ortalamaları, akrabaların puan ortalamalarından daha düşüktür.

4.03. Normallerin yerleştirdikleri arkadaşların puan ortalamaları, akrabaların puan ortalamalarından daha düşüktür.

5.00. Bireylerin medeni durumu yönünden, psikotik, nevrotik ve normal grupların kendi içlerindeki farklılara ilişkin denenceler:

5.01. Evli psikotiklerin sosyal atom puan ortalamaları bekar psikotiklerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

5.02. Evli nevrotiklerin sosyal atom puan ortalamaları, bekar nevrotiklerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

5.03. Evli normallerin sosyal atom puan ortalamaları, bekar normallerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

6.00. Bireylerin cinsiyetine göre, psikotik, nevrotik ve normal grupların kendi içlerindeki farklılıklarına ilişkin denenceler:

6.01. Kadın psikotiklerin sosyal atom puan ortalamaları, erkek psikotiklerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

6.02. Kadın nevrotiklerin sosyal atom puan ortalamaları, erkek nevrotiklerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

6.03. Kadın normallerin sosyal atom puan ortalamaları, erkek normallerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

7.00. Bireylerin öğrenim düzeyi yönünden psikotik, nevrotik ve normal grupların kendi içlerindeki farklılıklarına ilişkin denenceler:

7.01. İlk ve orta dereceli okul mezunu psikotiklerin sosyal atom puan ortalamaları, yüksek okul mezunu psikotiklerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

7.02. İlk ve orta dereceli okul mezunu nevrotiklerin sosyal atom puan ortalamaları, yüksek okul mezunu nevrotiklerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

7.03. İlk ve orta dereceli okul mezunu normallerin sosyal atom puan ortalamaları, yüksek okul mezunu normallerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

8.00. Bireylerin yaşlarına göre psikotik, nevrotik ve normal grupların kendi içlerindeki farklılıklarına ilişkin denenceler:

8.01. 25 yaş ve altı psikotiklerin sosyal atom puan ortalamaları, 26 yaş ve üstü psikotiklerin sosyal atom puanlarından daha düşüktür.

8.02. 25 yaş ve altı nevrotiklerin sosyal atom puan ortalamaları, 26 yaş ve üstü nevrotiklerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

8.03. 25 yaş ve altı normallerin sosyal atom puan ortalamaları, 26 yaş ve üstü normallerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşüktür.

Tanımlar:

Araştırmada kullanılan temel kavramlar aşağıda tanımlanmıştır.

Sosyal Atom: Bireyin kendi bakış açısından duygu dünyasında yer alan ve kendisiyle ilişkide olanı seçerek oluşturduğu sosyal ilişkiler ağının en küçük birimidir (Özbek, Leutz:1987).

Psikoz (Psikotik): Hastalığın derecesinin ağır olduğu, kişilik bütünlüğü ve benlik işlevlerinin dağılmış olduğu, benlik sınırlarının belirsizleştiği beden imgesinin zaman zaman bozulduğu, gerçeği değerlendirme yetisinin kaybolduğu, yanılsama ve varsanılarla süren, duygulanımda ve düşüncede bozulma ile karakterize, ilkel savunma düzeneklerinin ön plana çıktığı ruhsal rahatsızlıklar katagorisi (bu katagoride değerlendirilen kişi) (Öztürk: 1988).

Nevroz (Nevrotik): Bireyde anksiyete yada anksiyeteye karşı özel savunma belirtileriyle kendini belli eden, bireyin gerçekle bağlantısının kopmadığı, toplumsal uyumun genellikle fazla bozulmadığı, psikozlara göre bütün işlevlerde bozukluğun daha hafif olduğu ruhsal rahatsızlıklar katagorisi, (bu katagoride değerlendirilen kişi) (Öztürk:1988).

Normal: Herhangi bir psikiyatrik tanı almamış olan ve hayatında ortaya çıkan hafif duygusal problemlerle kendi tarzı içinde başedebilen kişi.

Sınırlılıklar:

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda belirtilmiştir.

1. Psikotik, nevrotik ve normal gruplar cinsiyet, yaş ve medeni durum ile eğitim durumu açısından birbirlerine denk gruplar olarak seçilmeye çalışılmıştır.
2. Deneklerin psikotik ve nevrotik gruplara ait olup olmadıkları iki psikiyatrist ve bir psikoloğun değerlendirmesine göre saptanmıştır.

Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi:

Psikolojik danışma çalışmalarında klinik psikolojide ve psikoterapide bireyi tanıma ve farklılıklarını ortaya koyma önemli bir gereksinimdir. Bu amaçla geliştirilmiş olan "Sosyal Atom Ölçeği" (SAÖ) farklı bireylerin farklı ilişkiler ağının anlaşılmasına ve bu ilişkiler ağının niteliğine göre bireyin sorununun derecesini ve bu sorunun bireyin sosyal atomu ile ilişkisinin anlaşılmasına yardımcı olabilecektir.

Çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgilere göre, sosyal atom, grup dinamiğinde öğrencileri eğitmek için bir yöntem olarak, okullarda bireysel ve grup rehberliğinde, gruplarda ısınma sürecini başlatmak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Bundan başka seçme işleminin doğasını anlamak, ilişkiler içinde bireysel farklılıklar araştırmak, histerionik bozukluklarda tanı koymak ve tedaviyi planlamak ve suçlularla çalışırken sosyal atomun potansiyel projektif kullanılabilirliğinden yararlanılmaktadır (AKT; Taylor:1984).

Grup uygulamaları süresince bir teknik olarak uygulanan sosyal atom çalışmalarında farklı sorunları olan bireylerin farklı sosyal atom yapılarına sahip

oldukları gözlenmektedir. Bu bilgiler standart olarak ve objektif bir yöntemle toplanıp değerlendirilmediğinden, sosyal atom tanı koyma kriteri olarak kullanılmamaktadır.

Bu araştırma klinik psikiyatride, psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları sırasında, bireyi değerlendirebileceğimiz pratik ve güvenilir bir bilginin elde edilebilmesine olanak sağlayacaktır.

Dünyada çok sınırlı sayıda yapılmış olan, benzeri araştırmalara katkısı olacağını düşündüğümüz ve Türkiye'de ilk kez yapılmış olan bu araştırma orjinal bir çalışma özelliğindedir.

Bu çalışmada psikotik, nevrotik ve normal gruplar arasındaki sosyal atom farklılıkları ele alınmıştır. Sosyal Atom Ölçeğinin değerlendirme biçimlerinin daha da geliştirilmesi kullanım kolaylığı ve değerlendirme kolaylığı getiren bir ölçme aracı olması psikolojik danışmaya, klinik psikolojiye ve psikiyatriye belirli alanlarda katkı getirebilir.

BÖLÜM II

İLGİLİ KAYNAKLAR

Bu bölümde sosyal atom ile ilgili kuramsal bilgiler ile yurt dışında ve yurt içinde farklı şekillerde yapılmış sosyal atom araştırmalarına yer verilmiştir.

Kuramsal Çerçeve

İnsan toplumsal bir canlıdır. Hemen hemen bütün insanlar yaşamlarını diğer insanlarla yakın ilişki içinde geçirirler. Ayrıca, bu ilişki yakın aile üyeleri ile sınırlı değildir. Bir kişinin ailesi ile birlikte türlerin bütün diğer üyelerinden ayrı ve uzakta yaşadığı durumlara çok az rastlanır. Tersine, dünyada insan evreninin büyük çoğunluğu yüzlerce, binlerce yada milyonlarca başka insan tarafından sarılmış olarak büyük gruplar içinde yaşarlar. Başka bazı hayvan türleride çok büyük gruplar (Afrika öküzü sürüleri, zebra, ceylanlar) içinde yaşarlar. Kuşkusuz, sardalya ve istiridye sürüleri; büyük karınca ve arı toplulukları da öyle. Fakat bu sosyal gruplaşmalardan hiç biri karmaşıklık ve büyüklük açısından, insan grupları ile karşılaştırılmaz. Kuşkusuz yapılan bu büyük ilerleme ve dünyada neden olunan değişiklikler, büyük ölçüde hem başka insanlarla birlikte olmak isteği ve hem de çok sayıda insanla aşırı karmaşık yöntemlerle etkileşme gerçeğinden kaynaklanmaktadır (Freedman, Sears, Carlsmith: 989).

Bir grup veya toplumun incelenmesinde yol gösteren ip uçlarını kavramak için incelenen bu grup üyelerinden sistemli bir şekilde faydalanma yoluna ilk defa başvuran Sosyometri olmuştur (Moreno:1963). Bu olguya yalnızca tek bir birey açısından bakarsak sosyal atom kavramı ile karşı karşıya kalırız.

Sosyal atom 'tele', 'yaratıcılık', 'kendiliğindenlik', 'kişilerarası ilişki derecesi' (interpersonal contact rangel) gibi sosyometri katagorilerinden biridir (Moreno:1963). Bireyin gözünden onun ilişkiler dünyasının bir haritasıdır.

Betimsel sosyometri bakımından sosyal atom bir kavram değil bir olgudur. Sosyal atom bir çok 'tele' yapılarından teşekkül etmiştir. "Tele" tıpkı iki ucu olan telefon gibi iki yönlü bir "empathie" dir. Duyguların içimizin derinliklerinden çıktığını, çevremizdeki kişilere ya da eşyaya az çok güçlü veya zayıf olarak yerleştiğini hissederiz ve bunların hep organizmada kalacaklarını sanırız. Bir kişi ile yada obje ile olan duygusal ilişkiye: "bağlanma" (attachement) yada "saplanma" (fixation) adı verilmiştir, ama bu bağlanmalar ya da saplanmalar sadece bireysel bir takım dışa atışlar (projections) gibi dikkate alınmıştır. Ancak sosyal atomların devamlı bir yapıya sahip oldukları gerçeği bizim sosyal atomu fert dışında varlığını sürdüren bir yapı olarak kabul etmemize sebep olmuştur. (Moreno:1963)

Sosyal atom bir başka deyişle bir kimsenin tanışma hacmidir. Bu hacimde bir kişinin belli bir kollektivite içinde sağladığı ilişkiler bulunur. Sosyal atom belli bir gelişme temposuna sahiptir. Bunun artıp artmadığı, düzensizmi geliştiği, veya durgunluk noktasına girip girmediği bireyle ilgili çok değerli bilgileri bize verir. Sosyal atomun merkezi bireydir ve duyguların nasıl ondan çıkıp çeşitli yönlere dağıldığı görülür. Moreno insanını varoluşunun özünde diğer insanlarla birlikte var olmanın yattığını vurgulanmaktadır. Moreno'ya göre diğer insanlarla bağlantıları olmayan insan, sosyal bir kurgudur.

Her insan doğumundan başlayarak çevrelenmiş olduğu sosyal atomun içinde somut yaşamını geçirir. Bir insanın tüm tanıdıklarının toplamına, Moreno "tanışıklık hacmi" adını verir. Bir kimsenin duygusal ilişki içinde olduğu bu gruplara ait insanlarla, onun diğer tanıdıkları arasındaki sınır, zaman içinde dalgalanmalar göstermekle birlikte belirgindir. Moreno, aradaki bu sınırı "sosyal eşik" diye adlandırır

ve bunu şöyle açıklar: "O zamana kadar yalnız tanışıklığım olan bir insanın, benimle bir iş, sevgi yada diğer bir ilişki içine girmek istemesini istediğim an, artık o insan benim sosyal atomun eşiğini geçmiş demektir; aynı şekilde benimle bir ilişki içine girmek isteyen insanlar da artık benim sosyal atomuna aittirler (Moreno:1947)

Moreno, sosyal atomların karşılıklı olarak yapılarını yenileme ve aralarında bir denge sağlama eğilimini " sosyostasiz" olarak ele alır. Sosyal atomdaki kayıplar yaş ilerledikçe artar, Moreno, bu durumu sosyal ölüm olarak adlandırır (Moreno:1947).

Moreno baskıyla etkili bir şekilde mücadele edebilmede işliyen bir mücadele modelinin varlığının önemine değinmiş ve sosyal atom teorisinin bir psikodramatik yaklaşım olarak çok kullanışlı bir perspektif sunduğunu belirtmiştir (Remer:1985).

Sosyal atom teorisi kişilerarası etkileşimi anlamada bir çerçeveye sağlamaktadır, diğerleri niçin önemlidir, nasıl seçilirler, ve bireyin bireyin yaşamına ne tür katkıları vardır? Bireyin yaşamındaki önem derecesine göre sosyal atom 3 şekilde değerlendirilebilir kollektif atom, bireysel atom ve psikolojik atom. Sosyal atomun düzeyi etkilerinin ve tepkilerinin biçimi ve güçlülüğü konusunda bilgi verir. Kollektif atomlar sosyal atomun birinci düzeyidir, bunlar klüpler, okuldaki sınırlar, kilise cemaatleri, partilerdeki insanlar gibi gruplarıdır. Bu gruplar açık gruplardır ve varoluş süreleri belirsizdir, birkaç saatten birkaç yıla kadar sürebilir. Bireysel atom sosyal atomun ikinci seviyesidir. Bu düzeyde arkadaşlıklar söz konusudur ve kollektif gruptan seçilerek bireysel atoma alınırlar. Sosyal atomun merkezi ise psikolojik atomdur. Bireyin hayatında bu katagoriye giren ancak birkaç kişi olur. Bu kişiler yıllarca görülmeseler dahi kişi için sanki dün görüşmüşler gibidir. Aile zaman zaman bireysel atomda, zaman zamanda psikolojik atomda yer alır. Ailenin kültürel olarak önemli bir yere sahip olmasının gerekliliği ve bu konudaki mesajlar ailenin sosyal atomdaki yerini anlamamızda zorluklar yaratmaktadır.

Bireyler sosyal atom dengelerine ve sosyotasizlerine (sosyal atom dengelerine) göre ilişkileri reddedebilirler veya bunlara ihtiyaç gösterebilirler. İlişkiler içinde çatışma alanları mevcutsa bireyler bu ilişkilerin yerlerini değiştirmek için araştırmalar yapmaya başlarlar. Sosyal atomları bütünleşmiş olmayan bireyler psikotik yada fiziksel olarak kendilerine zarar veren bireylerdir (May:1975).

Sosyal Atom Araştırmaları

Yurt dışında yapılan en önemli sosyal atom araştırması 'Journal of Group Psychotherapy, Psychodrama and Sociometry' dergisinde yayınlanan Jane A. Taylor'ın (1984) 10 normal, 10 kronik psikotik ve 10 suçlu birey (delilik yüzünden suç işlememiş olan) üzerinde yaptığı çalışmadır. Çalışmada istatistiksel değerlere yer verildiği gibi, projektif değerlendirmelerde yapılmıştır. Hasta grubu Saint Elizabeths Hastanesi'nde yatan kronik hastalardan gönüllü olarak çalışmaya alınmış, normal grup daha önce psikiyatrik bir tedavi görmemiş grup içinden seçilmiştir. Kronik Psikotikler en az yedi yıl sürekli aynı tanı ile yatan hastalar arasından alınmıştır. Tüm gruplar yaş, cinsiyet, ırk ve sosyoekonomik düzey açısından mümkün olduğunca birbirlerine yaklaştırılmaya çalışılmıştır. Deneklere boş bir kağıt üzerinde kadınlar için 'üçgen', erkekler için ise 'daire' kullanmaları söylenmiş, önce kendilerini yerleştirdikten sonra, pozitif yada negatif duygular besledikleri insanları duygularının yoğunluklarına göre yerleştirmeleri istenmiştir. Daha sonra yapılandırılmış bir görüşme tekniği ile sosyal atomlar üstüne deneklerle görüşülmüştür.

Araştırmanın öneminden dolayı bu çalışmada ele alınan değişkenler ve işlem yolu biraz daha ayrıntılı olarak aşağıda verilmiştir.

1. Yerleştirilen kişilerin sayısı (denekten başka).
 - A. Fantazi figürler.
 - B. İlişkisi olmayan kişiler.
 - C. Ölüler.

- D. Kadınlar ve erkekler.
- E. Akrabalara karşı arkadaşlar.
2. Figürlerin yerleştirilme biçimlerinin değerlendirilmesi.
- A. Zaman faktörü, Ör: Merkezin 'şu ana' denk geldiği.
- B. Denek'e yakınlık.
- C. Denek'in üstüne yada altına yerleştirme (üstün ya da aşağı görme).
- D. Fantazi, ölü, canlı fakat ilişkisi olmayanlar canlı ve şimdi ilişkisi olanlar.
- E. Arkadaşlara karşı aile.
3. Figürlerin rakamsal değerleri.
- A. Denekten daha büyük veya küçük olma.
- B. Kadın veya erkek olma.
- C. Fantazi, ölü, canlı ama ilişkisi olmama, canlı ama ilişkisi olma.
4. Silinmelerin, üstüste çizmelerin, sembollerin yer değiştirmesinin, şekillerdeki değişikliklerin, altını çizmelerin, gölgelemelerin değerlendirilmesi.
- A. Denek'in kendisi.
- B. Kadınlar, erkekler.
- C. Deneğin yaşamındaki önemli insanlar.
- D. Diğerleri; ölü, fantazi, ilişkili, ilişkisiz.
- E. Aile üyeleri ve arkadaşlar.
5. Kağıdın üzerine sosyal atomun ne şekilde yerleştirildiği.
- A. Merkeze.
- B. Sağa ya da sola.
- C. Üste yada alta.
- D. Yayılmış veya bir bölgeye toplanmış.

Taylor'un araştırmasına ait bazı bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1
Taylor'un Araştırmasında Her Üç Gruptaki Kişi Sayılarına Göre Gruplar Arasındaki Farklılıklar

	SUÇLU	KRONİK PSİKOTİK	NORMAL
Fantazi figürlerin sayısı	1	1	0
Denek ile ilişkisi olmayanların sayısı	19	13	14
Ölümlerin sayısı	6	4	9
Kadın ve erkeklerin sayısı	32 K, 31E	30 K, 20 E	46 K, 26 E
Akraba ve arkadaşların sayısı	55 Akr, 11 Ark.	36 Akr., 14 Ark.	64 Akr., 20 Ark.
Yerleştirilen kişilerin genişliği	3-14	2-13	2-15

Tablo 1'de 'suçlu', 'kronik psikotik' ve 'normal' grupların 6 ayrı değişkenle ilgili farkları sıralanmıştır.

Taylor araştırma sonuçlarını değerlendirirken bu aracın grup yöneticileri ve eğitmenleri için grubu oluşturma aşamasında ve grup gelişimi döneminde kullanılabileceğini söylemektedir. Üye kendi dünyasını aktarabilmekte ve diğerleri ile paylaşabilmektedir. Üye için kimin hangi derecede önemli olduğu kolaylıkla anlaşılabilir.

Aracın ayırıcı tanı koymada büyük kolaylıklar sağladığı, tedavi planını yapmada yardımcı olduğu bildirilmiştir. Çeşitli psikiyatrik gruplarda, örneğin şizofreniklerde,

nevrotik bozukluklarda ve diğer psikozlarda, etnik ve sosyo ekonomik gruplar ile, yaş ve cinsiyet gruplarında, tedavinin başında ve tedavi sonrası hastalarda sosyal atom ölçeği uygulamalarının kullanılışından ve ayırdediciliğinden yararlanılmasının uygunluğu belirtilmiştir.

Çocukların önemli objeleri nasıl ve ne yakınlıkta algıladıklarına ilişkin bir başka çalışma, Eldon ve Rabinawitz (1985) tarafından Bar-Ilan Üniversitesi'nde yapılmıştır. 128 İsraili ilkokul son sınıf öğrencisine (65 erkek, 63 kız) kendileri için bir figürü, artı bir baba figürünü, bir anne figürünü veya üç figürü birden veya bir arkadaş figürünü ayrı ayrı bir kağıda yerleştirmeleri istenmiştir. Değişik büyüklükteki figürler arasından seçim yapmaları istenmiş, arkadaş figürlerinin daha yakın yerleştirildikleri gözlenmiş, kızların erkeklere göre daha büyük figürleri arkadaş olarak seçtikleri fakat yetişkin figürlerin seçiminde cinsiyetler arası fark görülmediği belirtilmiştir.

Taylor Rockwell (1987) yaptığı bir araştırma ile ilgili yayınladığı bir makalesinde meslek seçiminde, kişinin mesleksi sosyal atomunun önemli bir rol oynadığını söylemektedir. Araştırmasında 100 erkek ve kız denek almıştır. Denekler 1. ve 2. sınıf üniversite öğrencileridir. Bir sosyal atom çalışması yapmamış olsa da kişilerin sosyal atomunda yer alabilecek olan 18 kişinin (anne, baba, arkadaş, vb.) meslek tercihlerinde ne derece etkin olduklarını araştırmıştır. Moreno'nun rol kavramının mesleki gelişimi anlamada önemli olduğunu ve zaman içinde bu rollerin karşılıklı etkileşimlerinin mesleki gelişimini yönlendirdiğini savunmuştur. Moreno'ya göre kişiler fizyolojik, psikolojik ve kültürel durumlara uyum için çeşitli roller alırlar. "Ezilen", "salgın" ve "seven" psikolojik rollere, "yiyen" ve "koşan" fizyolojik rollere, "erkek evlat", "polis" ve "işletmeci" sosyal ve kültürel rollere örnek verilebilir. Bir meslek birden fazla rolün birleşmesinden oluşur, aynı anda birçoğu birden var olur ve zaman içinde değişir. Örneğin bir idareci eğittiği kişiler için 'süpervizör' rolünde, patronlarına karşı 'ast' rolünde, diğer yöneticilere karşı 'yardımcı' rolünde olacaktır. Bir rolde başarılı olmak spontan olabilmekle yakından ilişkilidir, bu anlamda kişinin

sosyal atomunun zenginliği spontanlığının daha yüksek olmasına ve mesleki gelişiminde daha başarılı olmasına sebep olabilir. Mesleki sosyal atom kişinin seğebileceği değişik sayıdaki meslekleri iğermektedir. Rokwell araştırmasında hangi rol figürlerinin mesleklerin öncelik seviyelerini olumlu yönde etkilediklerini araştırmıştır. Bulgular mesleki seğimlerin sosyal olarak oluştuğu ve kişinin hayatındaki 'diğer nemlilerin' (significant others) bu seçim işleminde önemli rol oynadıkları yolundadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evren ve örnekleme, bilgi toplama araçları, verilerin toplanışına ilişkin işlem yolları ve verilerin ve çözümlenmesine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örnekleme 16 ile 45 yaşları arasında bulunan psikotik, nevrotik ve normal bireylerden oluşan üç alt gruptan oluşmaktadır.

Grupları oluşturan bireyler 30 psikotik, 35 nevrotik ve 30 normal birey olmak üzere toplam 95 kişidir. Psikotik bireyler yaşları 23 ile 43 arasında 30 hastadan oluşmuştur. 12 kadın, 18 erkek olmak üzere bunlar Gülhane Askeri Tıp Akademisi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği ile Sosyal Sigortalar Kurumu Dışkapı Ankara Hastanesi Psikiyatri Kliniği'ne başvuran vakalar arasından gönüllülük esasına göre: Şizofreninin paranoid, katatonik, basit tip (ICD-10 taslağına göre), diferansiyel olmamış tip (farklılaşmamış (DSM III-R'a göre), paranoya (kronik delüzyonel bozukluk), psikotik depresyon (unipolar affektif bozukluk), tanısı almış gruplardan seçilmiştir.

Nevrotik grup, 21 kadın 14 erkek olmak üzere 35 hastadan oluşmuştur. Bunlar GATA Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği ile SSK Dışkapı Ankara Hastanesi Psikiyatri Kliniği'ne başvuran vakalar arasından gönüllülük esasına göre, anksiyete bozukluğu, panik bozukluğu, fobik nevroz, obsesif kompulsif nevroz, hipokondriyasis, konversiyon bozukluğu, somatizasyon bozukluğu, depresyon, post travmatik stress bozukluğu, yas reaksiyonu ve yeme bozukluğu tanı gruplarından seçilmiştir.

Normal bireylerin oluşturduğu grup ise şimdiye kadar bir psikiyatrik tanı ile tedavi görmemiş olan 18 kadın ve 12 erkekten oluşmuş toplam 30 kişidir. Normal grubun yaş sınırları 16 ile 45 yaşları arasında değişkenlik göstermiştir. Normal grubun seçiminde yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumu değişkenlerinin psikotik ve nevrotik gruplardaki bireylerin özelliklerine göre eşleştirilmeye çalışılmıştır.

Veri Toplama Araçları.

Araştırmada "Sosyal Atom Ölçeği" (SAÖ) kullanılmıştır. Bu ölçek Ek 1'de sunulmuştur.

Sosyal Atom Ölçeği (SAÖ).

Sosyal Atom Ölçeği Doç.Dr.Üstün Dökmen ve Deniz Altınay tarafından geliştirilmiştir. Ölçek iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümün yer aldığı birinci sayfanın üst kısmında yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu ve tanı bilgilerinin yer aldığı bilgi kutuları, alt kısmında ise bireyin hayatında yer alabilecek 26 kişiyi adı ve "diğer" seçeneğinin yer aldığı bir liste yerleştirilmiştir. Bu listenin üstünde, listedeki her kişinin 'sağ veya ölü olduğu', 'var olup olmadığı', kaç adet olduğu, 'yaş bilgisi' veya 'hiçbir bilgisi olmadığını' gösterir kutular yerleştirilmiştir. Bu bölüm bireyin "Sosyal Atomun" (S.A) daki seçimlerinin değerlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu sayede bireyin nasıl bir evren içinden kendi örneğini (S.A) oluşturduğunun görülmesi olanaklı olabilmektedir.

Ölçeğin ikinci bölümünde iç içe geçmiş altı halkadan oluşan sosyal atom modeli yer almaktadır. En içteki halkanın merkezinde yazılı olan 'Ben', testi alanını kendini merkeze yerleştirilmesini sağlamaktadır. Denek duygusal olarak yakın hissettiği kişileri ne kadar yakın hissettiğini göz önüne alarak, en önemli olanları iç dairelere, daha az önemli olanları dış dairelere doğru yerleştirmektedir. İçinde 'Ben' yazan merkezdeki daireyi de kullanabilmektedir. Denekler yerleştirmek istedikleri kişilerin adlarını değil

kim olduklarını (arkadaş, anne, kardeş) yazmaktadırlar. Birden fazla kişiyi aynı dairenin işine yerleştirebilmektedirler. Deneklere yerleştirdikleri kişileri ne kadar yakın hissettiklerinin, merkezde bulunan kendilerine ne kadar yakın yerleştirdiklerine göre anlaşılacağı bildirilmektedir.

Sosyal Atom Ölçeğinin Puanlanması.

S.A.Ö. 7 ana kriter içinde değerlendirilmektedir, bunlar 1-Yerleştirdiği kişilerden aldığı genel puan: en içteki halkanın puanı 6 olmak üzere 2,3,4,5 ve 6 no'lu halkalar 5,4,3,2, ve 1 puan ile değerlendirmekte, deneğin her halkaya yerleştirdiği kişi sayısının o halkanın puanı ile çarpılması sonucu çıkan puanların toplamı sosyal atom puanını oluşturmaktadır. Örneğin birinci dairedeki 2 birey $2 \times 6 = 12$ puan etmektedir. 2-Yerleştirdiği kişi sayıları. 3-Yerleştirdiği 'kadınlardan' aldığı puanlar. 4-Yerleştirdiği 'erkeklerden' aldığı puanlar. 5-Yerleştirdiği 'akrabalardan' aldığı puanlar. 6-Yerleştirdiği 'arkadaşlardan' aldığı puanlar. 7-Yerleştirilen kişilerin nitelikleri (öncelik sıraları).

Sosyal Atom Ölçeğinin Güvenirliği

Sosyal atom ölçeğinin güvenirliliğine testin tekrarı yöntemi ile bakılmıştır. Güvenirlik çalışması iki ayrı grup üzerinde yapılmıştır.

Birinci grup olan ODTÜ' nin çeşitli bölümlerinde okuyan 9 son sınıf öğrencisinin düzenli olarak haftada bir kez toplandığı iletişim-etkileşim grup uygulaması içinde bir ay ara ile sosyal atom ölçeği uygulandı. Değişimin amaçlandığı böylesi bir grupta ölçeğin 5 farklı puan türü testin tekrarı yöntemiyle karşılaştırıldı. Deneklerin sosyal atom puanı, akraba puanı, arkadaş puanı, kadın puanı ve erkek puanları karşılaştırılmış ve sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2
Sosyal Atom Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

SAÖ PUANLARI	KOLEJ	ODTÜ
Sosyal Atom puanı	0.88*	0.98
Akraba puanı	0.90	0.94
Arkadaş puanı	0.89	0.90
Kadın puanı	0.88	0.92
Erkek puanı	0.84	0.85

* Korelasyon katsayıları

Tablo 2'de görüldüğü üzere beş puan türüne ilişkin belirlenen testin tekrarı ölçüm puanları arasındaki ilişkiler sırasıyla $V=0.98$ ($p<001$), $r=0.94$ ($p<001$), $r=0.90$ ($p<001$), $r=0.92$ ($p<001$), $r=0.85$ ($p<001$) bulunmuştur. (Tablo 2).

Ölçeğin güvenirliliği için yapılan ikinci çalışma kolej son sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Bu grup ergenliğin ve dolayısı ile de değişimin en fırtınalı yaşandığı bir dönemde yer almaktadır. Testin tekrarı yöntemi ile beş farklı puan türünde ilişkiye bakılmış ve bu beş puan türü sosyal atom puanı, akraba puanı, arkadaş puanı, kadın puanı, erkek puanı olarak sıralanmıştır. Tablo 2'de görüldüğü gibi tekrar ölçüm puanları arasındaki ilişkiler sırası ile $r=0.88$ ($p<.001$), $r=0.90$ ($p<.001$), $V=0.89$ ($p<.001$), $r=0.88$ ($P<.001$), $r=0.84$ ($p<00.1$) bulunmuştur. (Tablo 2).

Sosyal Atom Ölçeğinin Geçerliliği.

Geliştirilmiş olan sosyal atom ölçeği için bir geçerlik çalışması yapılmamıştır. Benzer bir ölçek geliştirme çalışmalarını sürdüren Doç. Dr. Üstün Dökmen 24 deneğin sosyal atomlarını üç farklı yaklaşımla belirlemeye çalışmıştır. 1-Psikodrama uygulaması içinde. 2-Sosyal atom ölçeğiyle 3-Likert tipi ölçekleme tekniği ile: Yapılan analizler sonucunda birinci yaklaşıma ilişkin ortalama ile ikinci yaklaşıma ilişkin ortalama arasında önemli farklılık olmadığı ($q=0-60, p>.05$), buna karşılık ilk iki yaklaşıma ilişkin ortalamalar arasında anlamlı farklılık bulunduğu görülmüştür.

($q_{13}=6.95$, $P<0.1$; $q_{2,3}=6.35$, $P<0.1$) Bu sonuç SAÖ'nin geçerliği konusunda bir kanıt sayılabilir (Dökmen, 1993).

İşlem Yolu

Araştırmada izlenen işlem yolu aşağıda özetlenmiştir.

Ölçeğin uygulanabilir bir düzeye gelebilmesi için bir süre farklı yaş ve eğitimdeki bireylere uygulanmış ve uygulamada karşılaşılan güçlükler not edilerek bu güçlerin ölçek üzerinde giderilmesi sağlanmıştır. Ölçek öncelikle ODTÜ güvenilirlik grubuna daha sonra KOLEJ güvenilirlik grubuna uygulanmıştır. Araştırmacının bir yıl süresince Gülhane Askeri Tıp Akademisi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniğindeki görevi süresince araştırmadaki kriterlere uygun hastalara ölçek uygulanmıştır. Bunun dışındaki uygulamaları araştırmacı Sosyal Sigortalar Kurumu Dışkapı Ankara Hastanesi Psikiyatri Kliniğinde yapmıştır.

Deneklere öncelikle araştırmanın amacı anlatılmış ve gönüllü olarak katılıp katılmak istemedikleri sorulmuş ve gizlilik ilkesi açıklanmıştır. Daha sonra standart olarak hazırlanan yönergenin bulunduğu sosyal atom ölçeği deneklere verilmiş ve öncelikle birinci bölümdeki listeyi tamamlamaları istenmiştir. Çalışmalar bireysel olarak yapılmıştır. SAÖ'nin ikinci bölümündeki yönerge denekle birlikte okunduktan ve sorusunun bulunup bulunmadığının sorulmasından sonra uygulamaya geçilmiştir.

Her uygulamadan önce ilgili denneğin klinikteki doktoru ve süpervizör psikiyatristi ile görüşülerek tanısı alınmış ve klinikteki psikoloğun verdiği kişilik testlerine ve projektif testlere bakılmış ve tanısı kesinleştirilmiştir.

Çözümleme Yöntemleri

Araştırmada veri toplama aracı ile elde edilen bilgilerin istatistiksel çözümlenmeleri büyük ölçüde "Excel" paket programı kullanılarak bilgisayarla gerçekleştirilmiştir.

Programda yer almayan çözümler ise araştırıcı tarafından hesap makinesinde yapılmıştır.

Araştırmada psikotik, nevrotik ve normal gruplara ait herbir değişkene ilişkin olarak ortalama farklarının anlamlı olup olmadığını saptamak üzere bağımsız örneklem grupları için kullanılan 't' testi uygulanmıştır.

Araştırmada hata payı .05 olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde bulgular ele alınan sekiz bağımsız değişkenle ilgili olarak sekiz ana başlık altında sunulmuştur. Her değişkenin psikotik, nevrotik ve normal gruplara ilişkin bulguları ikili karşılaştırmalar halinde verilmiş, verilerin ortalamaları, standart sapmaları ve 't' değerleri tablolarda gösterilmiştir.

1.00 "Grubun Türüne" İlişkin Sosyal Atom Puanlarına Ait Bulgular

Psikotik, nevrotik ve normal grupların sosyal atom puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t değerleri ikişerli karşılaştırmalar halinde aşağıda verilmiştir.

1.01 Psikotik ve Nevrotik Grubun Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular:

Araştırmada psikotik ve nevrotik gruplara ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3

Psikotiklerle Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' Değerleri.

TANI GRUBU	PSİKOTİK			NEVROTİK			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	30	21.43	11.35	35	37.97	21.54	3.95	Önemli 0.01

$$t_T = 2.04 \quad 0.01$$

$$s.d.=63$$

Tablo 3'de görüleceği üzere nevrotik grubun sosyal atom puan ortalaması psikotik grubun puan ortalamasından daha yüksektir. Bu anlamda psikotik grup, nevrotik gruba kıyasla çok daha zayıf bir sosyal atom örüntüsüne sahiptir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, gruplar arasındaki bu fark 0.01 düzeyinde önemli bulunmuştur.

Bu sonuç araştırmadaki nevrotik grubun sosyal atom puanının psikotik grubun sosyal atom puanından daha yüksek olacağı şeklindeki denenciyi destekler niteliktedir. Kişi sayısı ve kişilerin çeşitliliği açısından nevrotik grup, psikotik gruptan daha fazla çeşitlilik göstermektedir.

1.02 Nevrotik ve Normal Grupların Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular:

Araştırmada nevrotik ve normal gruplara ilişkin denenciyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Nevrotiklerle Normallerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' Değerleri.

TANI GRUBU	NEVROTİK			NORMAL			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	35	37.97	21.54	30	47.93	18.42	2.01	Önemli 0.05

$$t_T = 1.68 \quad 0.05$$

$$s.d.=63$$

Tablo 4'te görüleceği üzere normal grubun sosyal atom puan ortalaması nevrotik grubun sosyal atom puan ortalamasından daha yüksektir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, gruplar arasındaki bu fark 0.05 düzeyinde önemli bulunmuştur.

Bu sonuç araştırmadaki normal grubun sosyal atom puanının, nevrotik gruptan daha yüksek olacağı şeklindeki denenciyi destekler niteliktedir. Kişi sayısı ve kişilerin çeşitliliği açısından normal grup, nevrotik grubun sosyal atom örüntülerinden daha fazla zenginlik göstermektedir.

1.03 Psikotik ve Normal Grubun Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular:

Araştırmada Psikotik ve Normal gruplara ilişkin denenciyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5

Psikotiklerle Normallerin Sosyal Atom Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' Değerleri.

TANI GRUBU	PSİKOTİK			NORMAL			t değeri	Önemlilik Derecesi
İSTATİSTİK	n	x	s	n	x	s		Önemli
	30	21.43	11.35	30	47.93	18.42	6.71	0.01

$$t_T = 2.40 \quad 0.01$$

$$s.d.=58$$

Tablo 5'de görüleceği üzere normal grubun sosyal atom puan ortalaması psikotik grubun sosyal atom puan ortalamasından daha yüksektir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, gruplar arasındaki bu fark 0.01 düzeyinde önemli bulunmuştur.

Bu sonuç araştırmadaki psikotik grubun sosyal atom puanının, normal grubun sosyal atom puanından küçük olacağı şeklindeki denenceyi destekler nitelikte bulunmuştur. Kişi sayısı ve kişilerin çeşitliliği açısından normal grup, sosyal atomlarında psikotik gruptan daha fazla çeşitlilik göstermektedir.

Genelde grupların sosyal atomlarında aldıkları puanlara bakıldığında, her üç grupta sosyal atom örüntülerinin farklı olduğu, yerleştirilen kişi sayılarının belirgin farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Alınan puanlara bakıldığında, psikotiklerin sosyal ilişkilerinin çok yetersiz olduğu, normallerin nevrotilere kıyasla sırası ile daha zengin ilişkiler içinde oldukları söylenebilir.

2.00 Bireylerin Sosyal Atom Ölçeğine "Yerleştirdikleri Kişi Sayılarına" İlişkin Bulgular.

Psikotik, nevrotilik ve normal grupların sosyal atom ölçeğine yerleştirdikleri kişi sayılarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve 't' değerleri ikişerli karşılaştırmalar halinde aşağıda sunulmuştur.

2.01 Psikotik ve Nevrotik Grubun Kişi Sayılarına İlişkin Bulgular:

Araştırmada psikotik ve nevrotilik grupların kişi sayılarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Psikotiklerle Nevrotiklerin Yerleştirdikleri Kişi Sayılarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' Değerleri.

TANI GRUBU	PSİKOTİK			NEVROTİK			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	30	4.90	2.51	35	11.31	8.62	4.20	Önemli 0.01

$$t_T = 2.40 \quad 0.01$$

$$s.d.=63$$

Tablo 6'da görülebileceği üzere nevrotik grubun kişi sayılarının ortalaması psikotik grubun kişi sayılarının ortalamasından daha yüksektir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, bu fark 0.01 düzeyinde önemli bulunmuştur.

Bu sonuç araştırmadaki psikotik grubun kişi sayısı ortalamasının, nevrotik grubun kişi sayısı ortalamasından küçük olacağı şeklindeki denenceyi desteklemiştir. Nevrotik grup, psikotik gruptan daha fazla sayıda bireyi sosyal atomunda barındırmaktadır.

2.02 Normal ve Nevrotik Grubun Kişi Sayılarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada normal ve nevrotik grupların kişi sayılarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7

Nevrotiklerin ve Normallerin Yerleştirdikleri Kişi Sayılarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' Değerleri.

TANI GRUBU	NEVROTİK			NORMAL			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	35	11.31	8.62	30	11.57	5.01	0.15	Önemli 0.05

$$t_T = 1.68 \quad 0.05$$

$$s.d.=63$$

Tablo 7'de görülebileceği üzere normal grubun kişi sayılarının ortalaması ile nevrotik grubun kişi sayılarının ortalaması birbirine çok yakın olup aralarındaki farka ilişkin 't' değeri önemsiz bulunmuştur.

Bu sonuç araştırmadaki nevroitik grubun kişi sayısı ortalamasının, normal grubun kişi sayısı ortalamasından düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir. Normal grup ile nevroitik grup arasında sosyal atomlara yerleştirilen kişi sayıları yönünden bir fark bulunmamaktadır.

2.03 Psikotik ve Normal Grubun Kişi Sayılarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada psikotik ve normal grupların kişi sayılarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8
Psikotiklerle Normallerin Yerleştirdikleri Kişi Sayılarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' Değerleri.

TANI GRUBU	PSİKOTİK			NORMAL			t değerı	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	30	4.90	2.51	35	11.57	5.01	6.52	Önemli 0.01

$$t_T = 2.40 \quad 0.01$$

$$s.d.=58$$

Tablo 8'de görülebileceği üzere normal grubun kişi sayılarının ortalaması psikotik grubun kişi sayılarının ortalamasından daha yüksektir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, bu fark 0.01 düzeyinde önemli bulunmuştur.

Bu sonuç araştırmadaki psikotik grubun kişi sayısı ortalamasının, normal grubun kişi sayısı ortalamasından küçük olacağı şeklindeki denenceyi desteklemiştir. Normal grup, psikotik gruptan daha fazla sayıda bireyi sosyal atomunda barındırmaktadır.

Genel olarak grupların sosyal atomlarına yerleştirdikleri kişi sayılarına bakıldığında psikotik ve nevrotik gruplar ile psikotik ve normal gruplar arasında farklılık olduğu, nevrotik ve normal grupların psikotik gruptan daha fazla sayıda kişiyi sosyal atomlarına yerleştirdikleri ve daha sosyal oldukları, ilişki kurma yetilerinin daha gelişmiş olduğu söylenebilir.

3.00. Bireylerin Sosyal Atom Ölçeğine "Yerleştirdikleri Kişilerin Cinsiyet" Yönünden İçeriğine İlişkin Bulgular.

Psikotik, nevrotik ve normal grupların sosyal atom ölçeğine yerleştirdikleri kişilerin kadın ve erkek dağılımlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve 't' değerleri ikişerli karşılaştırmalar halinde aşağıda verilmiştir.

3.01. Psikotiklerin Sosyal Atomlarına Yerleştirdikleri Kadın ve Erkeklerin Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada psikotiklerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri kadın ve erkeklerin puanlarına ilişkin denenciyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9

Psikotik Gruptaki Bireylerin Yerleştirdikleri Kadın ve Erkeklerle İlişkin Puanların Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.

PSİKOTİK GRUP	YERLEŞTİRİLEN KADINLAR			YERLEŞTİRİLEN ERKEKLER			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	30	9.67	5.01	30	17.63	12.31	3.88	Önemli 0.01

$$t_T = 2.40 \quad 0.01$$

$$s.d.=58$$

Tablo 9'da görüldüğü üzere psikotik grupta sosyal atom ölçeğine yerleştirilen erkeklerin puan ortalaması, sosyal atom ölçeğine yerleştirilen kadınların puan ortalamasından daha yüksektir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, bu fark 0.01 düzeyinde önemli bulunmuştur. Psikotik grupta sosyal atoma daha fazla erkek yerleştirildiği, kadınların ise daha az tercih edildiği söylenebilir.

Bu sonuç psikotiklerin yerleştirdikleri kadınların ortalaması, yerleştirdikleri erkeklerin ortalamasından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi destekler nitelikte bulunmuştur.

3.02. Nevrotiklerin Sosyal Atomlarına Yerleştirdikleri Kadın ve Erkeklerin Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada nevroitiklerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri kadın ve erkeklerin puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10

Nevrotik Gruptaki Bireylerin Yerleştirdikleri Kadın ve Erkeklerle İlişkin Puanların Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.

NEVROTİK GRUP	YERLEŞTİRİLEN KADINLAR			YERLEŞTİRİLEN ERKEKLER			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	35	20.63	11.79	35	17.63	12.31	1.04	Önemsiz

$$t_T = 1.68 \quad 0.05$$

$$s.d.=68$$

Tablo 10'da görüleceği üzere yerleştirilen kadınların puan ortalaması, yerleştirilen erkeklerin puan ortalamasından daha yüksektir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, bu fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç nevrotiklerin yerleştirdikleri kadınların ortalamasının, yerleştirdikleri erkeklerin ortalamasından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir. Nevrotik grupta sosyal atoma yerleştirilen kadın ve erkeklerin eşit derecede tercih edildiği söylenebilir.

3.03. Normallerin Sosyal Atomlarına Yerleştirdikleri Kadın ve Erkeklerin Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada normallerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri kadın ve erkeklerin puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11

Normallerin Sosyal Atomlarına Yerleştirdikleri Kadın ve Erkeklerle İlişkin Puanların Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.

NORMAL GRUP	YERLEŞTİRİLEN KADINLAR			YERLEŞTİRİLEN ERKEKLER			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	30	23.37	9.58	30	24.57	12.03	0.43	Önemsiz

$$t_T = 1.68 \quad 0.05$$

$$s.d.=58$$

Tablo 11'de görüldüğü üzere yerleştirilen erkeklerin puan ortalaması, yerleştirilen kadınların puan ortalamasından daha yüksek görülmekteyken grupların

ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, bu fark önemli bulunmamıştır. Normal grupta sosyal atoma yerleştirilen kadın ve erkeklerin eşit derecede tercih edildiği söylenebilir.

Bu sonuç normallerin yerleştirdikleri kadınların ortalamasının, yerleştirdikleri erkeklerin ortalamasından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir.

Genel olarak grupların sosyal atomlarına yerleştirdikleri kadın ve erkeklerin dengesine bakıldığında, sadece psikotik gruptaki bireylerin erkekleri tercih ettikleri, kadınları ise tercih etmedikleri, bir başka deyişle kadınlara yakın olmaktan kaçındıkları söylenebilir. Diğer iki grupta böyle bir farka rastlanmamıştır.

4.00. Üç Gruptaki Bireylerin Sosyal Atomlarına Arkadaş ve Akrabalarını Yerleştirme Derecesine İlişkin Bulgular.

Psikotik, nevrotik ve normal grupların sosyal atom ölçeklerine arkadaş ve akrabalarını yerleştirme derecesine ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve 't' değerleri ikişerli karşılaştırmalar halinde aşağıda verilmiştir.

4.01. Psikotiklerin Sosyal Atomlarına Yerleştirdikleri Akrabaların ve Arkadaşların Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada psikotiklerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri akraba ve arkadaşların puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12

Psikotiklerin Yerleştirdikleri Akrabalara ve Arkadaşlara İlişkin Puanların Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.

PSİKOTİK GRUP	AKRABALAR			ARKADAŞLAR			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s'		
İSTATİSTİK	30	18.40	9.74	30	2.50	4.20	8.21	Önemsiz

$$t_T = 2.40 \quad 0.01$$

$$s.d.=58$$

Tablo 12'de görüldüğü üzere yerleştirilen akrabaların puan ortalaması, yerleştirilen arkadaşların puan ortalamasından daha yüksektir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, bu fark 0.01 düzeyinde önemli bulunmuştur.

Bu sonuç psikotiklerin yerleştirdikleri arkadaşların puan ortalamalarının, akrabaların puan ortalamasından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklemiştir. Psikotiklerin arkadaştan çok akraba ile yakın ilişkide oldukları ve arkadaşlarının sosyal atomlarında yer alamadığını bir başka deyişle arkadaş ilişkileri geliştiremediklerini söyliyebiliriz.

4.02. Nevrotiklerin Sosyal Atomlarına Yerleştirdikleri Akrabaların ve Arkadaşların Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada nevrotiklerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri akraba ve arkadaşların puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13

Nevrotiklerin Yerleştirdikleri Akrabalara ve Arkadaşlara İlişkin Puanların Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.

NEVROTİK GRUP	AKRABALAR			ARKADAŞLAR			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	35	32.08	21.04	35	5.34	6.17	7.41	Önemli 0.01

$$t_T = 2.40 \quad 0.01$$

$$s.d.=68$$

Tablo 13'te görüldüğü üzere yerleştirilen akrabaların puan ortalaması, yerleştirilen arkadaşların puan ortalamasından daha yüksektir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, bu fark 0.01 düzeyinde manidar bulunmuştur.

Bu sonuç nevroitiklerin yerleştirdikleri arkadaşların puan ortalamalarının, akrabaların puan ortalamalarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklemiştir. Nevrotikler arkadaşlardan çok akrabalar ile yakın ilişki içindedirler ve buda sosyal atomlarına yansımaktadır.

4.03. Normallerin Sosyal Atomlarına Yerleştirdikleri Akrabaların ve Arkadaşların Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada normallerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri akraba ve arkadaşların puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 14'de sunulmuştur.

Tablo 14

Normallerin Yerleştirdikleri Akrabalara ve Arkadaşlara İlişkin Puanların Ortalamaları, Standart Sapmaları ve 't' değeri.

NORMAL GRUP	AKRABALAR			ARKADAşLAR			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	30	38.43	18.63	30	9.50	9.56	7.57	Önemli 0.01

$$t_T = 2.40 \quad 0.01$$

$$s.d.=58$$

Tablo 14'de görüldüğü üzere yerleştirilen akrabaların puan ortalaması, yerleştirilen arkadaşların puan ortalamasından daha yüksektir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, bu fark 0.01 düzeyinde önemli bulunmuştur.

Bu sonuç normallerin yerleştirdikleri arkadaşların puan ortalamalarının, akrabaların puan ortalamasından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklemiştir. Normal grubun sosyal atomlarına bakıldığında akrabaları ile arkadaşlarına göre daha çok ilişki içinde oldukları gözlenmiştir.

Genelde grupların sosyal atomlarına bakıldığında, her üç grupta da akrabaların sosyal atomlarının, arkadaşlara göre önemli derecelerde yüksek olduğu görülmektedir.

5.00. Bireylerin Medeni Durumu Yönünden Psikotik, Nevrotik ve Normal Gruplara İlişkin Bulgular.

Psikotik, nevroitik ve normal grupların medeni durum yönünden sosyal atom puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t değerleri ikişerli karşılaştırmalar halinde aşağıda sunulmuştur.

5.01. Evli ve Bekar Psikotiklerin Sosyal Atomlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada evli ve bekar psikotiklerin sosyal atomlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 15'de sunulmuştur.

Tablo 15

Evli ve Bekar Psikotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

PSİKOTİK GRUP	EVLİ			BEKAR			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	16	21.63	12.03	14	21.21	10.96	0.10	Önemsiz

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d. = 28$$

Tablo 15'de görüldüğü üzere psikotik grupta evli ve bekarlar arasındaki sosyal atom puan ortalamaları birbirine çok yakındır, iki grubun ortalama puanları arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç evli psikotiklerin sosyal atom puanlarının, bekar psikotiklerin sosyal atom puanlarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir. Psikotik gruptaki hastaların evli ve bekar olmaları sosyal atom örüntülerini değiştirmedeği söylenebilir.

5.02. Evli ve Bekar Nevrotiklerin Sosyal Atomlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada evli ve bekar nevroitiklerin sosyal atomlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16
Evli ve Bekar Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

NEVROTİK GRUP	EVLİ			BEKAR			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	24	39.91	19.40	11	34.64	25.66	0.61	Önemsiz

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d.=33$$

Tablo 16'da görüldüğü üzere nevrotik grupta evli ve bekarlar arasındaki sosyal atom puan ortalamaları birbirine çok yakındır, iki grubun ortalama puanları arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç evli nevrotiklerin sosyal atom puanlarının, bekar nevrotiklerin sosyal atom puanlarından daha düşük olacağı şeklindeki denenciyi desteklememiştir. Nevrotik gruptaki hastaların evli ya da bekar oluşu sosyal atom örüntülerini değiştirmemektedir.

5.03. Evli ve Bekar Normallerin Sosyal Atomlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada evli ve bekar normallerin sosyal atomlarına ilişkin denenciyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17
Evli ve Bekar Normallerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

NORMAL GRUP	EVLİ			BEKAR			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	16	49.44	14.45	14	46.21	22.59	0.46	Önemsiz

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d.=28$$

Tablo 17'de görüldüğü üzere evli ve bekar normal grupların sosyal atom puan ortalamaları birbirine çok yakındır, iki grubun ortalama puanları arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç evli normallerin sosyal atom puanlarının, bekar normallerin sosyal atom puanlarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir. Normal bireylerin evli ya da bekar oluşu sosyal atom örüntülerinde farklılık yaratmamaktadır.

Genelde medeni durum yönünden grupların sosyal atomların bakıldığında, her üç grupta da evli ya da bekar olmanın sosyal atom örüntülerini değiştirmedeği görülmektedir.

6.00. Bireylerin "Cinsiyetleri Yönünden" Psikotik, Nevrotik ve Normal Grupların Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.

Psikotik, nevroitik ve normal grupların cinsiyet yönünden sosyal atom puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve 't' değerleri ikişeyli karşılaştırmalar halinde aşağıda sunulmuştur.

6.01. Kadın ve Erkek Psikotiklerin Sosyal Atomlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada kadın ve erkek psikotiklerin sosyal atomlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18

Kadın ve Erkek Psikotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

PSİKOTİK GRUP	KADIN			ERKEK			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	12	19.08	8.11	18	23.00	13.06	1.01	Önemsiz

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d.=28$$

Tablo 18'de görüldüğü üzere kadın ve erkek psikotik grubun sosyal atom puan ortalamaları birbirine çok yakındır, iki grubun ortalama puanları arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç kadın psikotiklerin sosyal atom puanlarının, erkek psikotiklerin sosyal atom puanlarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir. Kadın psikotiklerle, erkek psikotiklerin sosyal atom örüntüleri farklılık göstermemektedir.

6.02. Kadın ve Erkek Nevrotiklerin Sosyal Atomlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada kadın ve erkek nevroitiklerin sosyal atomlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19

Kadın ve Erkek Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

NEVROTİK GRUP	KADIN			ERKEK			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	20	40.70	20.32	14	36.14	23.29	0.46	Önemsiz

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d. = 32$$

Tablo 19'da görüldüğü üzere kadın ve erkek nevroitiklerin sosyal atom puan ortalamaları birbirine çok yakındır, iki grubun ortalama puanları arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç kadın nevroitiklerin sosyal atom puanlarının, erkek nevroitiklerin sosyal atom puanlarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir.

6.03. Kadın ve Erkek Normallerin Sosyal Atomlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada kadın ve erkek normallerin sosyal atomlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 20'de verilmiştir. Kadın nevrotiklerle, erkek nevrotiklerin sosyal atom örüntüleri farklılık göstermemektedir.

Tablo 20

Kadın ve Erkek Normallerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

NORMAL GRUP	KADIN			ERKEK			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	18	45.33	17.75	12	51.83	19.50	0.93	Önemsiz

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d.=28$$

Tablo 20'de görüldüğü üzere kadın ve erkek normallerin sosyal atomlarının ortalama puanları arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç araştırmada kadın normallerin sosyal atom puan ortalamalarının, erkek normallerin sosyal atom puan ortalamalarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir. Kadın normallerle, erkek normallerin sosyal atom örüntüleri farklılık göstermemektedir.

Genel olarak her üç grubun cinsiyet yönünden sosyal atomlarına bakıldığında, kadın ya da erkek olmanın grubun içindeki sosyal atom örüntülerini etkilemediği gözlemlenmiştir.

7.00. Bireylerin Öğrenim Durumlarına Göre Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.

Psikotik, nevrotik ve normal grupların öğrenim durumu yönünden sosyal atom puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve 't' değerleri ikiyeşerli karşılaştırmalar halinde aşağıda sunulmuştur.

7.01. İlk ve Orta Dereceli Okul ile Yüksek Okul Mezunu Psikotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada ilk ve orta dereceli okul mezunu ile yüksek okul mezunu psikotiklerin sosyal atom puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21

İlk ve Orta Dereceli Okul ile Yüksek Okul Mezunu Psikotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

PSİKOTİK GRUP	İLK VE ORTA DERECELİ OKUL MEZUNU			YÜKSEK OKUL MEZUNU			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	21	20.19	11.57	8	24.00	12.46	0.62	Önemsiz

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d.=27$$

Tablo 21'de görüldüğü üzere psikotik grupta ilk ve orta dereceli okul mezunları ile yüksek okul mezunlarının sosyal atom puan ortalamaları birbirlerine çok yakındır, iki grubun ortalama puanları arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç ilk ve orta dereceli okul mezunu psikotiklerin sosyal atom puanlarının, yüksek okul mezunu psikotiklerin sosyal atom puanlarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir.

Psikotik grup içinde farklı eğitim düzeylerindeki bireylerin sosyal atom örüntülerinin değişmemesi, sosyal atom örüntülerinin psikopatoloji ile değiştiğine bir başka kanıt olarak değerlendirilmiştir.

7.02. İlk ve Orta Dereceli Okul ile Yüksek Okul Mezunu Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada ilk ve orta dereceli okul mezunu ile yüksek okul mezunu nevroitiklerin sosyal atom puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22

İlk ve Orta Dereceli Okul ile Yüksek Okul Mezunu Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

NEVROTİK GRUP	İLK VE ORTA DERECELİ OKUL MEZUNU			YÜKSEK OKUL MEZUNU			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	26	42.46	21.58	7	22.00	13.69	3.06	Önemli 0.01

$$t_T = 2.46 \quad 0.01$$

$$s.d.=31$$

Tablo 22'de görüldüğü üzere ilk ve orta dereceli okul mezunu nevroitik grubun sosyal atom puan ortalaması, yüksek okul mezunu nevroitik grubun sosyal atom puan ortalamasından daha yüksektir.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, bu fark 0.01 düzeyinde önemli bulunmuştur.

Bu sonuç araştırmada ilk ve orta dereceli okul mezunu nevroitiklerin sosyal atom puanlarının, yüksek okul mezunu nevroitiklerin sosyal atom puanlarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiş fakat tam zıt yönde anlamlı bir farklılığa dikkati çekmiştir. İlk ve orta dereceli okul mezunu nevroitikler yüksek okul mezunu nevroitlere kıyasla daha fazla sosyal ilişkiler kuran ve daha zengin sosyal atom örüntülerine sahip olan bireylerdir.

7.03. İlk ve Orta Dereceli Okul ile Yüksek Okul Mezunu Normallerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada ilk ve orta dereceli okul mezunu ile yüksek okul mezunu normallerin sosyal atom puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 23'de sunulmuştur.

Tablo 23

İlk ve Orta Dereceli Okul ile Yüksek Okul Mezunu Normallerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

NORMAL GRUP	İLK VE ORTA DERECELİ OKUL MEZUNU			YÜKSEK OKUL MEZUNU			t değeri	Önemlilik Derecesi
	n	x	s	n	x	s		
İSTATİSTİK	23	45.39	18.56	7	56.29	16.47	1.49	Önemsiz

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d.=28$$

Tablo 23'de görüldüğü üzere normal grupta ilk ve orta dereceli okul mezunları ile yüksek okul mezunlarının sosyal atom puan ortalamaları birbirlerine çok yakındır, iki grubun ortalama puanları arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç araştırmada ilk ve orta dereceli okul mezunu psikotiklerin sosyal atom puanlarının, yüksek okul mezunu psikotiklerin sosyal atom puanlarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir. Normal grupta eğitim düzeyindeki farklılıklar sosyal atom örüntülerinde farklılık yaratmamaktadır.

Genel olarak her üç grubun eğitim düzeyi yönünden sosyal atom puanlarına bakıldığında sadece nevrotik grupta yüksek okul mezunu olanların, ilk ve orta derecedeki nevrotiklere göre daha zayıf bir çevreye sahip oldukları söylenebilir.

8.00. Bireylerin Yaşlarına Göre Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.

Psikotik, nevrotik ve normal grupların yaşları yönünden sosyal atom puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve 't' değerleri ikişerli karşılaştırmalar halinde aşağıda sunulmuştur.

8.01. 25 Yaş ve Altı ile 26 Yaş ve Üstü Psikotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada 25 yaş ve altı ile 26 yaş ve üstü psikotiklerin sosyal atom puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 25'de sunulmuştur.

Tablo 24
25 Yaş ve Altı ile 26 Yaş ve Üstü Psikotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

PSİKOTİK GRUP	25 YAŞ VE ALTI			26 YAŞ VE ÜSTÜ			t değeri	Önemlilik Derecesi
İSTATİSTİK	n	x	s	n	x	s	1.58	Önemsiz
	8	27.00	11.92	22	19.41	11.20		

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d.=28$$

Tablo 24'de görüldüğü üzere 25 yaş ve altı psikotikler ile 26 yaş ve üstü psikotiklerin ortalama puanları arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç araştırmadaki 25 yaş ve altı psikotiklerin sosyal atom puanlarının 26 yaş ve üstü psikotiklerin sosyal atom puanlarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir.

Psikotik grupta yaş değişkeni sosyal atom örüntülerinin niteliğini etkilememektedir.

8.02. 25 Yaş ve Altı ile 26 Yaş ve Üstü Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.

Araştırmada 25 yaş ve altı ile 26 yaş ve üstü nevroitiklerin sosyal atom puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 25'de sunulmuştur.

Tablo 25

25 Yaş ve Altı ile 26 Yaş ve Üstü Nevrotiklerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

NEVROTİK GRUP	25 YAŞ VE ALTI			26 YAŞ VE ÜSTÜ			t değeri	Önemlilik Derecesi
İSTATİSTİK	n	x	s	n	x	s	2.11	Önemli 0.05
	12	28.58	20.72	23	44.18	19.54		

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d.=33$$

Tablo 25'de görüleceği üzere 25 yaş ve altı nevrotik grubun sosyal atom puan ortalaması, 26 yaş ve üstü nevrotik grubun sosyal atom puan ortalamasından daha düşüktür.

Grupların ortalama puanları arasında görülen bu farkın önemli olup olmadığı 't' testi ile kontrol edilmiş, bu fark 0.05 düzeyinde önemli bulunmuştur.

Bu sonuç araştırmadaki 25 yaş ve altı nevrotiklerin sosyal atom puanlarının, 26 yaş ve üstü nevrotiklerin sosyal atom puanlarından düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklemiştir.

Nevrotik grupta yaş değişkeni sosyal atom örüntülerinin zenginliğini etkilememekte, ergenler ve genç yetişkinler daha dar bir sosyal atom sergilemektedirler.

8.03. 25 Yaş ve Altı ile 26 Yaş ve Üstü Normallerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulgular.

– Araştırmada 25 yaş ve altı ile 26 yaş ve üstü normallerin sosyal atom puanlarına ilişkin denenceyi test etmek üzere veriler analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26
25 Yaş ve Altı ile 26 Yaş ve Üstü Normallerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve 't' değeri.

NEVROTİK GRUP	25 YAŞ VE ALTI			26 YAŞ VE ÜSTÜ			t değeri	Önemlilik Derecesi
İSTATİSTİK	n	x	s	n	x	s	1.28	Önemsiz
	12	42.5	20.34	18	51.56	15.87		

$$t_T = 1.70 \quad 0.05$$

$$s.d.=28$$

Tablo 26'da görüldüğü üzere 25 yaş ve altı normaller ile 26 yaş ve üstü normallerin sosyal atom puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Bu sonuç araştırmadaki 25 yaş ve altı normallerin sosyal atom puanlarının 26 yaş ve üstü normallerin sosyal atom puanlarından daha düşük olacağı şeklindeki denenceyi desteklememiştir. Normal grupta yaş değişkeni sosyal atom örüntülerinin niteliğini etkilememektedir.

Genel olarak her üç grupta yaş değişkeninin nevroitik grup dışında sosyal atom örüntülerine bir etkisi olmadığı söylenebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde psikotik, nevrotik ve normal bireylerin araştırmada ele alınan çeşitli değişkenlerle ilişkili olarak sosyal atomları üzerine yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

1.00. Psikotik, Nevrotik ve Normal Gruplara İlişkin Bireylerin Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu:

Araştırmada her üç grubun sosyal atom puanları içinde psikotik grup en düşük sosyal atom puanını elde etmiş bunu sırası ile nevrotik ve normal grup izlemiştir.

Bu denence kurulurken psikotiklerin sosyal atom örüntülerinin nevrotiklerden nevrotiklerin de normallerden daha zayıf olacağını beklentisi ile hareket edilmiştir.

Taylor'ın araştırmasında kronik psikotik bireylerle, normal bireylerin sosyal atomlarına yerleştirilen kişilerin sayısında normal bireyler lehine bir fazlalığın olduğu söylenmiş fakat istatistiksel önem derecesine bakılmamıştır. Suçlu gruptaki bireyler normal gruptaki bireylere kıyasla daha az sayıda kişiyi sosyal atomlarına yerleştirmişlerdir. (1984) Suçlu bireylerin kişilik düzeyinde veya nevrotik düzeyde problemleri olduğu düşünülürse Taylor'ın araştırmasının istatistiksel geçerliliğine bakılmamasına rağmen bu araştırma ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Elde edilen bu sonuca göre psikopatoloji düzeyinin bireylerin sosyalleşme yetilerini etkilediği söylenebilir, böylece psikotik bireylerin sosyalleşmede daha geri kaldıkları, nevrotiklerin ise normallere oranla gerileme gösterdikleri söylenebilir. Araştırmanın konusu içinde yer almasa da obsesif-kompulsif hastaların aşırı sosyalleştiği ve sosyal atomlarının çok şiştiği gözlemlenmiştir. Depresyon tanısı almış bireyler ile kronik psikozların sosyal atom hacimlerinde de benzerlikler gözlenmiştir.

Kronik psikozlar ve depresyonlar zayıf sosyal atom örüntüleri sergilemede, derin bir yalnızlık duygusu içinde olduklarını yansıtmaktadırlar.

2.00. Bireylerin Sosyal Atom Ölçeğine Yerleştirdikleri Kişilerin Sayılarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.

Araştırma sonucunda psikotik grubun nevrotik gruba göre çok daha az sayıda kişiyi sosyal atomlarına yerleştirdiğinin bulunmasına karşın, nevrotiklerle normallerin yerleştirdikleri kişilerin sayıları arasında belirgin büyüklük farkları olmadığı gözlemlenmiştir. Buna karşılık psikotiklerle normallerin yerleştirdikleri kişi sayılarının normallerin lehine daha fazla olduğu bulunmuştur. Psikotikler çok az sayıda kişiyi sosyal atomlarına yerleştirmişler, kısıtlı bir duygusal ilişki dünyası sergilemişlerdir.

Bu denence kurulurken her üç grubun sosyal ilişki kurabilme yetilerinin psikopatolojilerinden etkilenerek farklı olacağı varsayımından hareket edilmiştir.

Taylor'ın araştırmasında 'suçlu', 'kronik psikotik' ve 'normal' gruplar içinde sosyal atoma yerleştirilen kişilerin sayılarındaki farklılıklar araştırmayı destekler niteliktedir. (1984) Yorum 1.00.'da detayların görülebileceği üzere psikotik ve nevrotik gruplardan elde edilen sonuçlar her iki araştırmada birbirini desteklemektedir.

Psikotik hastalar ilişki kurmakta çok güçlük çekerken, nevrotikler ilişki kurabilmekte ama bunu sağlıksız biçimlerde yapabilmekte ya da sürdürememektedirler. Fakat durumluk ilişki potansiyelleri normallerle fark göstermemektedir. Ergenler ve obsesif-kompulsif bozukluğu olan bireyler normallerden oldukça fazla sayıda kişiyi sosyal atomlarına yerleştirmektedirler. Psikotiklerle normaller arasındaki fark ise oldukça belirgindir. Psikotik bireylerde çekirdek aile ile bazı hayal ürünü kişilerden başka hemen hemen hiç kimsenin bulunmaması dikkati çekmektedir. Normallerde çekirdek ailenin yanı sıra yakın ve uzak arkadaş grupları sosyal atomlarında bulunmaktadır

3.00. Bireylerin Sosyal Atom Ölçeğine Yerleştirdikleri Kişilerin Cinsiyet Yönünden İeriğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.

Araştırmada psikotiklerin sosyal atomlarına yerleştirdikleri kadınların sayısı ve erkeklerin sayısından önemli miktarda daha az bulunmuştur, nevrotik ve normal grubun yerleştirdiği kadın ve erkeklerin sayılarında ve sosyal atom puanlarında manidar bir fark bulunmamıştır.

Bu denence kurulurken psikotik, grupta yerleştirilen kişilerin kadın-erkek dengesinin bulunmıyacağı, buna karşılık nevrotik ve normal grupta bu dengenin nispeten bulunacağı varsayımından hareket edilmiştir.

Taylor'ın araştırmasında 'suçlu' grubun sosyal atomlarına yerleştirdikleri kadın ve erkek sayıları denk elde edilmiş, buna karşılık 'normal' grup sosyal atomunda kadınları iki misli daha fazla yerleştirmiş, 'kronik psikotik' grup kadınları erkeklere göre 1.5 misli daha fazla yerleştirmişlerdir. (1984)

Bu araştırmada bulgular psikotik bireylerin sosyal atomlarına kadınları çok az yerleştirdikleri yolundadır. Sosyal atomları çekirdek aile ile çoğu zaman sınırlı kalan psikozların aile içindeki kadınları seçmedikleri ve onlardan uzak kalmak istedikleri söylenebilir. Buna karşılık nevrotiklerin ve normallerin ilişkilerinde kadın-erkek dengesinin varlığı, dış dünya ile ilişkilerinin göreceli olarak daha sağlıklı olduğu düşüncesini desteklemektedir.

4.00. Bireylerin Sosyal Atomlarına Arkadaş ve Akrabalarını Yerleştirme Derecesine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.

Araştırmada psikotik, nevrotik ve normal grupların hepsinde akrabağlar arkadaşlara göre sosyal atomlara yerleştirilme derecelerinde belirgin olarak öne çıkmışlardır.

Bu denence kurulurken bu farklılığın en çıplak olarak psikotik grupta akrabalar lehine olacağı varsayımından hareket edilmiştir. Psikotik grubun dışında kalan nevrotik ve normal gruplarda da aynı farkın ortaya çıkması beklenmemiştir.

Taylor'ın araştırmasında 'suçlu', 'kronik psikotik' ve 'normal' grupların sosyal atomlarının her birinde akrabaların arkadaşlara oranla en az 3 misli daha fazla yerleştirildikleri bildirilmektedir. (1984) Bu sonuç araştırmada elde edilen sonuçları desteklemektedir.

Her üç grupta akrabalar sosyal atomlarda, arkadaşlardan çok daha fazla oranda yerleştirilmişlerdir. Tüm gruplarda farklılıkların bu derece belirgin olması, akrabaların tüm insanların hayatında arkadaşlardan çok önde geldiğinin bir diğer kanıtı olarak ele alınabilir.

5.00. Bireylerin Medeni Durumu Yönünden Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.

– Araştırmada psikotik, nevrotik ve normal gruplarda evli ve bekar bireylerin sosyal atom puanları arasında bir fark bulunmamıştır.

Bu denence kurulurken evli ve bekar olmanın bireylerin sosyal atomlarında ve dolayısı ile psikopatolojilerinin sebep olduğu ilişki yapılarında bir farklılığa sebep olmayacağı görüşünden hareket edilmiştir.

Bulgular hiç bir grupta evli ve bekar olmanın sosyal atomlarda farklılık göstermediği yolundadır. Bireylerin psikopatolojilerinin ortaya çıkardığı belirgin sosyal atom örüntülerini evli ve bekar olmak etkilememektedir. Benzer araştırmalarda bu değişkene ilişkin bir sonuç bildirilmemektedir.

6.00. Bireylerin Cinsiyetine Göre Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.

Araştırmada psikotik, nevrotik ve normal gruplarda erkek ve kadın olmanın sosyal atom puanlarında bir fark yaratmadığı gözlenmiştir.

Bu denence kurulurken cinsiyet farklılıklarının normal ve patolojik grupların sosyal atomlarında bir farklılık yaratmayacağı varsayımından hareket edilmiştir.

Bulgular kadın ve erkek olmanın sosyal atomlarda bir farklılığı yaratmadığı yolundadır. Bu bilginin ışığında patolojik gruplardaki kadın ve erkeklerin benzer sosyal atom örüntüleri sergiledikleri söylenebilir. Benzer araştırmalarda bu değişkene ilişkin bir bilgi elde edilememiştir.

7.00. Bireylerin Öğrenim Düzeyine Göre Sosyal Atom Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.

Araştırmada psikotik, nevrotik ve normal gruplarda ilk ve orta dereceli okul mezunu ile yüksek okul mezunu bireylerin sosyal atom puanları arasındaki farklara bakılmış, sadece nevrotik grupta ilk ve orta dereceli okul mezunu biriyelerle, yüksek okul mezunu bireyler arasında sosyal atom puanları ilk ve orta dereceli okul mezunu nevrotiklerin lehine farklılık göstermiştir.

Bu denence kurulurken öğrenim düzeylerinin bireylerin sosyal atomlarında belirgin farklar yaratacağı varsayımından hareket edilmiştir.

Bulgular psikotik ve nevrotik grupta öğrenim düzeyi farklarının sosyal atoma yerleştirilen kişilerin çeşitliliğini etkilemediği, buna karşılık nevrotik grupta yüksek okul mezunu bireylerin diğer gruba göre çok daha zayıf sosyal atom örüntülerine sahip oldukları ve yüksek okul mezunu gruba kıyasla daha az sayıda kişi ile ilişki kurma eğilimi içinde oldukları görülmüştür. Benzer araştırmalarda bu değişkene ilişkin veriler elde edilememiştir.

8.00. Bireylerin Yaşların Göre Sosyal Atom Puanlarının İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.

Araştırmada psikotik ve normallerin yaş değişkenine göre sosyal atom puanlarında bir farklılık bulunmamış buna karşılık nevrotik grupta 26 yaş ve üstü grubun sosyal atom puanlarının 25 yaş ve altı grubun sosyal atom puanlarından önemli düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Bu denence kurulurken psikotik, nevrotik ve normallerin sosyal atom örüntülerinin yaş değişkeni açısından bir farklılık göstermeyeceği varsayımından hareket edilmiştir.

Bu sonuç genç ve genç yetişkin nevrotiklerin yetişkin ve yaşlı nevrotiklere oranla miktarca daha az sosyal ilişkilerde buldukları ve daha yalnız oldukları gerçeğini düşündürmektedir. Bu farklılıklar normal ve psikotik gruplarda gözlemlenmemektedir. Benzer araştırmalarda bu değişkene ilişkin bulgulara rastlanmamıştır.

BÖLÜM VI

VARGI VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan vargi ve buna ilişkin bazı öneriler ele alınmıştır.

Ortaya çıkan bulguların ışığında, araştırma kapsamına giren gruplar sosyal atom örüntüleri yönünden incelendiklerinde;

1. Psikotik, nevrotik ve normal grupların sosyal atom örüntülerinin, 'sosyal atom puanları', 'yerleştirdikleri kişi sayıları', 'yerleştirilen kişilerin yakınlık dereceleri', 'yerleştirilen kişilerin cinsiyet yönünden içeriği', 'yerleştirilen kişilerdeki akraba ve arkadaş dağılımları', açısından incelendiğinde önemli farkların bulunduğu anlaşılmıştır.

2. Sosyal atom ölçeğinin her üç tanı grubundaki bireyleri birbirinden ayırabilecek bir araç olduğu gözlemlenmiştir. Ölçeğin sunduğu verileri psikopatoloji kuramları desteklemektedir. Patolojik gruplarda beklenen muhtemel kişilerarası ilişkilerin niteliği ve niceliği sosyal atom ölçeğindeki örüntülerde gözlemlenmiştir. Bu sosyal atom ölçeğinin geçerliliğini arttırmaktadır.

3. Bir iletişim-etkileşim grubuna ve otuz kişilik bir ergen grubuna birer ay ara ile uygulanan sosyal atom ölçeğinin testin tekrarı güvenilirliği çok yüksek çıkmıştır. Bu da ölçeğin kalıcı ilişkiler ağını ölçebildiğini göstermiştir. Bu iki değişim içinde olan gruptan böyle bir sonucun elde edilmesi ölçeğin güvenilirliğini ayrıca arttırmaktadır.

4. Araştırmada özellikle incelenirse de araştırmacının bir gözlemi olarak kronik psikotik hastalar ile depresif hastaların sosyal atom örüntüleri birbirlerine benzerlik gösterdiği, buna karşılık obsesif-kompulsif hastaların aşırı şişmiş sosyal atom örüntülerine sahip oldukları söylenebilir.

Öneriler:

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak getirilebilecek öneriler aşağıda sunulmuştur.

Araştırma üç büyük tanı grubu açısından ele alınmış olan kendi türündeki nadir araştırmalardan biridir. Ölçeğin psikopatolojinin niteliğini anlamada yardımcı bilgiler sağlayabileceği söylenebilir. Bu araştırmayı destekleyen ve psikotik, nevrotik tanı gruplarının alt tanı gruplarındaki sosyal atom örüntülerini tanımaya yönelik diğer araştırmaların yapılmasının gerekliliği ortadadır.

Araştırmanın örneklem grubunun sınırlılığı nedeni ile, daha büyük bir örneklem grubu ile buradaki bulgulardan farklı sonuçlar elde edilebileceği düşünülebilir. Bu nedenle daha büyük örneklem grupları ile araştırmanın tekrar edilmesi, farklı tanı gruplarını tanıma ve aralarındaki sosyal atom örüntü farklarını anlamada önemli katkılar getirebilir.

KAYNAKÇA

DAĞ, İhsan

- 1991 "Belirti tarama listesi (SCL-90)'nin Üniversite Öğrencileri İçin Güvenirliği ve Geçerliği". Türk Psikiyatri Dergisi. Ankara: Bahar, 5-11.

DÖKMEN, Üstün

- 1993 "Sosyal Atom Ölçeği Geliştirilmesi, Güvenirliği ve Geçerliği" 3P Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi. Eki. Cilt: 1, Sayı: 2.

FREEDMAN, J.L; SEARS, O.D; CARISMITH, J.M.

- 1989 Sosyal Psikoloji. Ara Yayıncılık, İstanbul.

GARD, G.C; TURONE, R; DEVLIN, B.

- 1984 "Social Interaction and Interpersonal Distance in Normal and Behaviorally Disturbed Boys". The Journal of Genetic Psychology, 146 (2), 189-196.

MAY, James. H.V.

- 1975 "A Perceptual Social Atom Sociogram". Journal of Group Psychotherapy-Psychodrama. Vol (28).

MORENO, J.L.

- 1953 Who Shall Survive? Foundations of Sociometry, Group Psychotherapy and Sociodram. Beacon, N.Y. Beacon House, 618.

MORENO, T. Zerka

- 1989 "Psychodrama, Role Theory and the Concept of the Social Atom". The Journal of Group Psychotherapy, Psychodrama and Sociometry. Washington, D.C. Volume 42, No: 3, 184.

ÖZBEK, A. ve G. LEUTZ

- 1987 Psikodrama Grup
Ankara: Psikoterapi Derneği Yayını.

ÖZTÜRK, M. Orhan

- 1988 Ruh Sağlığı ve Bozuklukları.
Ankara: Nurol Matbaacılık.

RABINOWITZ, A.; ELDAN, Z.

- 1985 The Felt Figure Test on Measures of Distance and Height in Israeli Children Social Behavior and Personality, 13 (1), 63-67.

REMER, Rory

- 1985 "An Approach to Difficulties Caused by Evolving Family Expectations: Social Atom Theory". The Journal of Group Psychotherapy, Psychodrama and Sociometry.
Washington D.C., Summer, 96-105.

TAYLOR, A. Jane

- 1984 "The Diagnostic Use of The Social Atom". The Journal of Group Psychotherapy Psychodrama and Sociometry.
Washington D.C, Summer, 67-68.

TAYLOR, Rockwell

- 1987 "The Social Construction of Career Development and Career Counselling Viewed from a Sociometric Perspective". The Journal of Group Psychotherapy, Psychodrama and Sociometry.
Washington D.C., Fall 93-107.

TURGUT, F. ve BAYKUL, Y.

- 1992 Ölçekleme Teknikleri.
Ankara: ÖSYM Yayınları.

EK-1

SOSYAL ATOM ÖLÇEĞİ
(S.A.Ö)

no:.....

Yaşınız :	Cinsiyetiniz	Medeni Durumunuz
Öğrenim Durumu:	[] ERKEK [] KADIN	[] EVLİ [] BEKAR [] DUL [] BOŞANMIŞ
TANI:		

Aşağıda hayatınızda yer alabilecek insanların bir listesi verilmiştir. Lütfen bilgileri eksiksiz olarak doldurunuz. Listede olmayıp hayatınızda yer alan kişileri en sona ekleyiniz.

	SAĞ	ÖLÜ	HİÇ YOK	KAÇ ADET	YAŞI	BİLMİYORUM
ANNE						
ÜVEY ANNE						
ÜVEY BABA						
KIZ KARDEŞ						
ERKEK KARDEŞ						
EŞ (KARI/KOCA)						
ANNENİN ANNESİ						
ANNENİN BABASI						
BABANIN ANNESİ						
BABANIN BABASI						
KAYIN PEDER						
KAYIN VALİDE						
KIZ ARKADAŞ						
ERKEK ARKADAŞ						
DAYI						
HALA						
TEYZE						
AMCA						
KUZENLER						
SEVGİLİ						
YENGE						
BACANAK						
DÜNÜR						
ELTİ						
ÇOCUKLAR						
DİĞER						

Açıklama

Aşağıda içiçe geçmiş daireler görüyorsunuz. “Ben” yazılı merkezdeki dairenin içinde sizin bulunduğunuzu düşününüz. Duygusal olarak yakın hissettiğiniz kişileri ne kadar yakın hissettiğinizi göz önüne alarak, en önemli olanları iç dairelere, daha az önemli olanları dış dairelere doğru yerleştiriniz. İçinde “Ben” yazan merkezdeki daire dahil olmak üzere bütün daireleri kullanabilirsiniz. Yerleştirmek istediğiniz kişilerin isimlerini değil kim olduklarını (arkadaş, kardeş, anne, vb.) yazınız. Bir dairenin içine birden fazla kişiyi yazarak yerleştirebilirsiniz.

Yerleştirdiğiniz kişileri ne kadar yakın hissettiğiniz, merkezde bulunan “size” ne kadar yakın yerleştirdiğinize göre anlaşılacaktır.

